

Uchwała Nr XXXI/197/2017

Rady Powiatu Lęborskiego

z dnia 27 marca 2017 roku

***w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej
w Powiecie Lęborskim na lata 2017 – 2019***

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 814, z późn. zm.) i art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 575, z późn. zm.)

uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Lęborskim na lata 2017 – 2019, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Traci moc uchwała Nr XXVII/159/2016 Rady Powiatu Lęborskiego z dnia 6 października 2016 roku w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Lęborskim na lata 2016 – 2018.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Lęborskiego.

§ 4

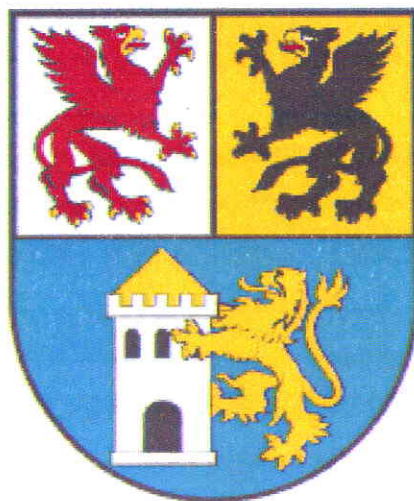
Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia.

Sprawdzono pod względem
formalno - prawnym

RADCA PRAWNY
Bożena Rodna
SI-148/86

PRZEWODNICZĄCY RADY
Waldemar Walkusz

Załącznik do Uchwały Nr XXXI/197/2017
Rady Powiatu Lęborskiego
z dnia 27 marca 2017 r.

**PROGRAM
ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
POWIATU LĘBORSKIEGO
NA LATA 2017-2019**

Lębork, 2017 roku

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
I. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU	4
II. SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ	5
1.1. Rodzinne formy pieczy zastępczej	7
1.2. Instytucjonalne formy pieczy zastępczej	9
III. FUNKCJONOWANIE PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE LĘBORSKIM	13
3.1. Organizacja pieczy zastępczej w powiecie lęborskim	13
3.2. Stan rodzicielstwa zastępczego w powiecie lęborskim	17
3.3. Realizacja zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej	26
3.4. Realizacja zadań PCPR na rzecz rodzinnych form pieczy zastępczej	36
IV. CELE, KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA W RAMACH PROGRAMU	41
4.1. Cele Programu	41
4.2. Kierunki działań i zadania Programu	41
V. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH	44
VI. ŹRÓDŁA I ZASADY FINANSOWANIA	44
VII. ADRESACI PROGRAMU	47
VIII. REALIZATORZY PROGRAMU	48
IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	48

WPROWADZENIE

„System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców”¹. W Polsce budowany jest w oparciu o prawa człowieka, w szczególności o prawa dziecka, zapewniający mu pełny i harmonijny rozwój, z poszanowaniem jego godności i podmiotowości, w tym prawa do życia i ochrony zdrowia, do wychowania w rodzinie, do godziwych warunków socjalnych, a także do nauki².

System pieczy zastępczej, obejmujący pieczę rodzinną i instytucjonalną, podlega nieustannym zmianom. Dokonują się one w obszarach polityki społecznej, na kanwie idei prymatu rodziny, celem tworzenia i wdrażania rozwiązań, dążących do zabezpieczenia dzieciom pozbawionym możliwości życia w rodzinie generacyjnej, pieczy zastępczej w jej rodzinnych formach. Istotą opieki zastępczej, nie tylko w uregulowaniach prawnych lecz przede wszystkim w praktyce społecznej, stanowić ma wsparcie jego rodziny naturalnej, nie zaś interwencja i stałe zabezpieczenie dziecka w środowisku zastępczym, czyli zastępowanie jego rodziców. Dopiero jeżeli brak jest możliwości reintegracji rodziny, celem pieczy zastępczej staje się ustabilizowanie jego sytuacji życiowej przez przysposobienie lub w ostateczności zagwarantowanie mu najlepszej opieki i wychowania w pieczy zastępczej. Jest to stosunkowo nowa koncepcja, która dopiero kształtuje się w świadomości społecznej samych rodziców, opiekunów zastępczych, a także osób bezpośrednio wykonujących zadania w tych obszarach. To proces długotrwały, skomplikowany, uwarunkowany wieloma czynnikami i przebiegający na wielu płaszczyznach. W związku z tym, iż mimo zastosowania wachlarza wsparcia rodzin naturalnych wciąż wiele dzieci przebywa i jest umieszczanych w pieczy zastępczej, jego ważną sekwencją jest zadbanie o optymalne funkcjonowanie rodzinnych form pieczy zastępczej. To zadanie na podstawie obowiązującego prawa, w głównej mierze, przypisane jest samorządom szczebla powiatowego.

Do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Przygotowano dokument w oparciu o diagnozę potrzeb lokalnego środowiska, wyznaczając cele i kierunki działań w zakresie systemu pieczy zastępczej w powiecie lęborskim na lata 2017 – 2019. Opracowany Program

¹ Art. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 575, z późn. zm.). Dalej jako ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

² *Ibidem*, art. 3.

jest zgodny z założeniami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Lęborskim na lata 2012 – 2020, koncepcją Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014 – 2020 (cel szczegółowy 3 - Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej), a także z kierunkami polityki prorodzinnej państwa.

Cele i zadania określone w niniejszym Programie, zostały sformułowane na podstawie oceny wpływającego okresu programowania oraz analizy zagrożeń środowisk biologicznych. Określenie potrzeb w zakresie pieczy zastępczej pozwoliło na wytyczenie kierunków działań, w poszczególnych latach z uwzględnieniem środków finansowych koniecznych do ich realizacji. W programie położono nacisk na zadania wynikające wprost z ustawy (tj. zapewnienia pieczy zastępczej oraz udzielania świadczeń) oraz na działania profilaktyczne i między instytucjonalną współpracę, których celem jest wyposażanie rodzin i wychowanków w kompetencje pozwalające im w przyszłości na funkcjonowanie poza systemem pomocy społecznej.

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Lęborskim służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej. Nadaje kierunki realizacji zadań w systemie pieczy zastępczej w perspektywie 3-letniej, uwzględniając lokalne uwarunkowania funkcjonowania rodzin i dzieci, ze szczególnym rozważeniem zasadności umieszczania dzieci w formach pieczy zastępczej, gdy wykorzystano już wszystkie możliwości wsparcia rodziny biologicznej. Na szczeblu powiatu piecza zastępcza realizowana jest w formie rodzinnej (sprawowanej w ramach rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka) i formie instytucjonalnej, przy czym ustawa przyznaje pierwszeństwo rodzinnym formom opieki zastępczej, jako właściwszym dla prawidłowego i harmonijnego rozwoju dziecka.

I. Podstawa prawna Programu

Program powstał na podstawie art. 180 pkt. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 575, z późn. zm.), który jako zadania własne powiatu wskazuje „opracowanie i realizację 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych”.

Realizacja zadań związanych z funkcjonowaniem pieczy zastępczej uregulowana jest przede wszystkim w następujących aktach prawnych:

- ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 575, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku, poz. 2082, z późn. zm.).

W szerszym zakresie funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej regulują także:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.),
- Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (ratyfikacja przez Polskę Dz. U. z 1991 roku, nr 120, poz. 526),
- ustawa z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku, poz. 2086 z późn. zm.),
- ustawa z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz. U. z 2015 roku, poz. 1390),
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jednolity Dz. U. z 2016 roku, poz. 1654, z późn. zm.),

Działania w zakresie rozwoju pieczy zastępczej, zawarte w niniejszym Programie, zgodne są z:

- Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 - przyjęta uchwałą nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku,
- Strategią Polityki Społecznej Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020 - przyjęta uchwałą nr 763/XXXV/13 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 20 grudnia 2013 roku,
- Wojewódzkim Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014–2020 - przyjęty uchwałą nr 943/XLIV/14 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 października 2014 roku.

II. SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ

Pieczą zastępczą nad dzieckiem jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez jego rodziców. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej³ jest podstawowym aktem prawnym

³ Stan na dzień 28.02.2015 roku.

szczegółowo regulującym funkcjonowanie pieczy zastępczej w Polsce. Weszła w życie 1 stycznia 2012 roku. Jej wdrożenie stanowi kolejny etap budowania systemu pieczy zastępczej, jest efektem długoletnich prac legislacyjnych, które mają dążyć do poprawy sytuacji dzieci, które nie mają właściwej opieki rodzicielskiej.

Ustawa opiera się na trzech zależnych od siebie i kolejno po sobie następujących założeniach odnoszących się do sprawowania opieki i wychowania nad dziećmi. „Po pierwsze, jeżeli rodzina nie wypełnia należycie zadań opiekuńczych i wychowawczych względem dziecka, to należy dla niej zorganizować wsparcie w środowisku lokalnym. Po drugie, jeżeli owo wsparcie nie da pożądanego efektu, wówczas należy rozważyć udzielenie rodzinie pomocy poprzez umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej, której celem strategicznym jest stworzenie warunków do powrotu dziecka do rodziny. Po trzecie, w sytuacji kiedy powrót dziecka do rodziny jest niemożliwy, wówczas należy rozważyć umieszczenie dziecka w rodzinie adopcyjnej”⁴ Dopiero, gdy te rozwiązania nie mogą być zastosowane, należy stworzyć dziecku warunki do stałej opieki i wychowania w pieczy zastępczej i w ten sposób ustabilizować jego sytuację.

Zadania pieczy zastępczej zdefiniowano w art. 33 ustawy, gdzie wymienia się je jako zapewnienie, oprócz pracy z rodziną naturalną, także „przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych, a także zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych”⁵.

Zadania z zakresu systemu pieczy zastępczej należą do kompetencji jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego - powiatów, a w nich w szczególności do powiatowych centrów pomocy rodzinie, organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Pieczka zastępcza nad dziećmi sprawowana jest w Polsce w dwóch formach – rodzinnej i instytucjonalnej. Jest to rodzaj usług społecznych, będących dopełnieniem i uzupełnieniem wsparcia rodzin naturalnych, które z różnych względów nie mogą zapewnić swoim dzieciom

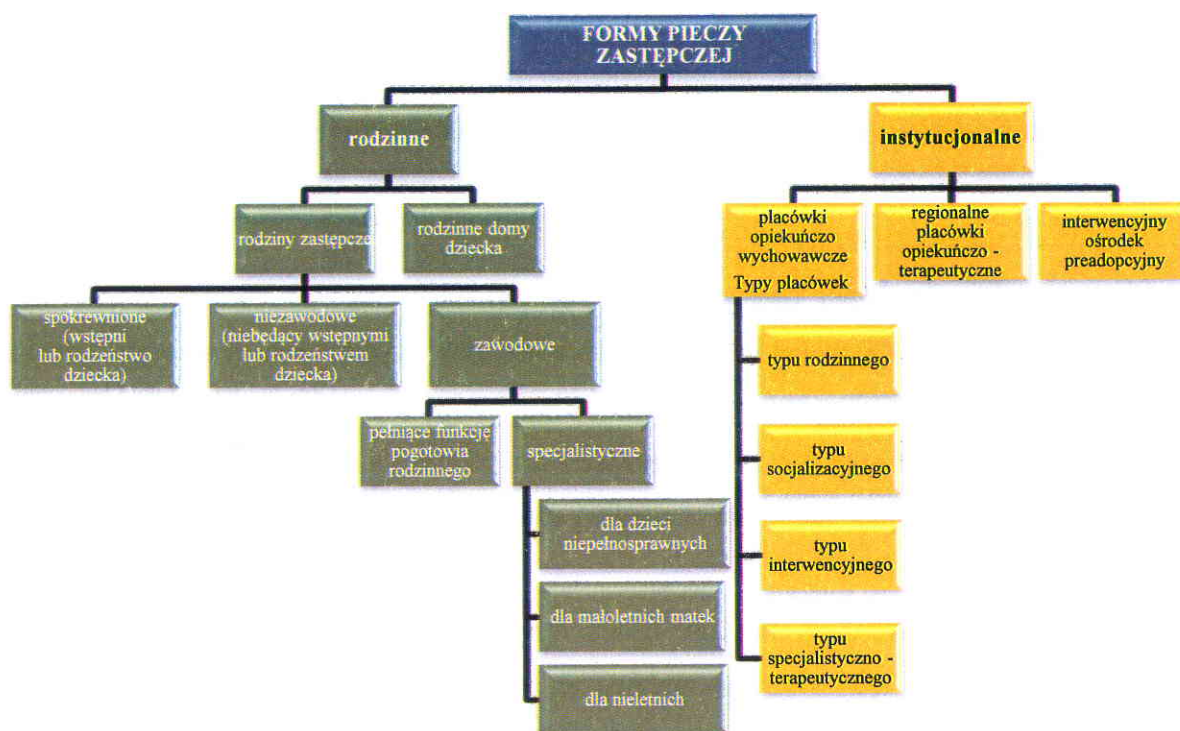
⁴ M. Andrzejewski, *Ewolucja pieczy zastępczej przez pryzmat nowych regulacji prawnych*, w: *Spółczeństwo rodzinie - rodzina społeczeństwu*, pod red. A. Pryba, *Teologia i Moralność*, t. 11, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2012, s. 105.

⁵ *Ibidem*, Art. 33.

opieki i wychowania⁶. Zasady ich organizacji i prosperowania uregulowane są w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Ustawa wymienia, w ramach tych form, różne typy podmiotów sprawujących pieczę zastępczą, które przedstawiono na poniższym schemacie.

Schemat 1. Formy pieczy zastępczej

Najbardziej pożądaną formą pieczy zastępczej jest forma rodzinna z uwagi na możliwość stworzenia warunków opieki i wychowania najbardziej zbliżonych do rodziny naturalnej. Piecza rodzinna sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej.

1.1. Rodzinne formy pieczy zastępczej

Rodzinne formy pieczy zastępczej tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. Rodziną zastępczą spokrewnioną mogą być tylko wstępni lub rodzeństwo dziecka, natomiast inne osoby mogą tworzyć pozostałe rodzinne formy pieczy zastępczej, czyli rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinny dom dziecka.

Określona jest ilość dzieci lub osób pełnoletnich pozostających w pieczy zastępczej, pod opieką rodzinnych form pieczy zastępczej i tak:

⁶ Polityka społeczna. Zarys wykładu wybranych problemów, pod red. L. Frąckiewicz, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 2002, s. 80.

- w rodzinie zastępczej zawodowej i niezawodowej może przebywać do trójki dzieci,
- w rodzinnym domu dziecka może przebywać do ośmiorga dzieci⁷.

Wyjątkiem od wskazanych limitów jest konieczność umieszczenia liczniejszego rodzeństwa, ale może to wystąpić tylko w sytuacji wyrażenia zgody prowadzących oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodziny pieczy zastępczej. Rodziny zastępcze zawodowe i prowadzący rodzinny dom dziecka zawierają z właściwym starostą umowę o pełnienie tych funkcji na odpowiednio minimum 4 i 5 lat. Kontrakty te oparte są na zasadach Kodeksu cywilnego, dotyczących umów zlecenia, ale okres pełnienia funkcji pieczy zastępczej w tej formie wlicza się do okresu pracy wymaganego do nabycia lub zachowania uprawnień pracowniczych.

Formą rodzinnej opieki nad dzieckiem jest rodzina zastępcza. Głównym zadaniem rodziny zastępczej jest zapewnienie właściwych warunków wychowania i rozwoju dziecku pozbawionemu szansy wychowania w rodzinie biologicznej.

Formy rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej obowiązującej od 01 stycznia 2012 roku:

rodziny zastępcze:

- spokrewnione (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
- niezawodowe (małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka),
- zawodowe, w tym:
 - o pełniące funkcję pogotowia rodzinnego,
 - o specjalistyczne;

W niezawodowej i zawodowej rodzinie zastępczej w tym samym czasie może przebywać nie więcej niż 3 dzieci lub osób które osiągnęły pełnoletność, przebywając w pieczy zastępczej. W przypadku konieczności umieszczenia w rodzinie zastępczej liczniejszego rodzeństwa liczba dzieci może się zwiększyć za zgodą rodziny zastępczej oraz przy pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

W zawodowej rodzinie zastępczej charakterze pogotowia rodzinnego umieszcza się nie więcej niż 3 dzieci na okres 4 miesięcy do czasu unormowania życiowej sytuacji dziecka,

⁷ Art. 53 i art. 61 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

w wyjątkowych sytuacjach pobyt za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej może być przedłużony do 8 miesięcy.

W rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej umieszcza się dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich.

W rodzinnym domu dziecka w tym samym czasie nie może przebywać więcej niż 8 dzieci lub osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. Liczba umieszczonych dzieci może się zwiększyć po uzyskaniu zgody prowadzącego rodzinny dom dziecka i pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Rodziny pomocowe natomiast sprawują opiekę nad dzieckiem w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą.

1.2. Instytucjonalne formy pieczy zastępczej

Instytucjonalna piecza zastępcza ma zabezpieczać opiekę nad małoletnimi, jako konieczna alternatywa w sytuacji, gdy dziecko nie może być umieszczone w pieczy rodzinnej. W Polsce dąży się do ograniczenia roli instytucji w opiece zastępczej. Ogranicza się w prawodawstwie, zarówno ilość miejsc dla wychowanków placówek, jak również podwyższa wiek małoletnich, którzy w takich formach pieczy mogą przebywać i być w nich umieszczani. Wdrażanie tych ustawowych zapisów, tzw. dochodzenie do standardów, jest etapowe i rozłożone w czasie do 2021 roku. Instytucjonalne formy opieki obejmują takie placówki jak: opiekuńczo – wychowawcze, regionalne opiekuńczo – terapeutyczne oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze są prowadzone jako podmioty różnego typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistycznego – terapeutycznego i rodzinnego. Wszystkie mają zabezpieczyć opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej, różnią się jednak organizacją, określonymi standardami ilości miejsc, wieku umieszczanych dzieci, osób zatrudnionych, okresem możliwego pobytu wychowanków czy trybem przyjmowania dzieci. Poza placówką rodzinną, pozostałe mogą łączyć realizowane zadania.

Placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i specjalistycznego – terapeutycznego są formą pieczy zastępczej dostępną tylko dla starszych dzieci, obecnie umieszczane są i mogą przebywać tu dzieci powyżej 7 roku życia, a docelowo

granica wieku ma być 10 rok życia.⁸ Finansowanie pobytu dzieci w tych placówkach opiekuńczo – wychowawczych odbywa się przez ponoszenie średniomiesięcznych wydatków na utrzymanie dziecka, określanych corocznie przez właściwego starostę.

Celem dokonania analizy pieczy zastępczej w powiecie lęborskim w porównaniu do ubiegłych lat (od 2006 roku) przytacza się także nomenklaturę obowiązującą do 31 grudnia 2011 roku w zakresie pieczy zastępczej. Rodzaje rodzin zastępczych według przepisów ustawy o pomocy społecznej:

- spokrewnione z dzieckiem (dziadkowie, rodzeństwo, wujostwo);
- niespokrewnione z dzieckiem (osoby prawnie obce dla dziecka; umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż troje dzieci);
- zawodowe niespokrewnione z dzieckiem, w tym:
 - wielodzietne (w tym samym czasie nie mniej niż 3 i nie więcej niż 6 dzieci),
 - specjalistyczne (dzieci niedostosowane społecznie lub dzieci z różnymi dysfunkcjami, wymagającymi szczególnej opieki i pielęgnacji),
 - o charakterze pogotowia rodzinnego (nie więcej niż 3 dzieci na pobyt okresowy nie dłużej niż na 12 miesięcy).

Jednym z celów przebudowy rozwiązań w zakresie zastępczej pieczy nad dzieckiem w świetle ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest doprowadzenie do ograniczenia roli placówek opiekuńczo – wychowawczych w sprawowaniu tej pieczy. Instytucje przeznaczone będą dla dzieci starszych (obecnie od 7 roku życia, a docelowo - od 10 roku życia), wymagających szczególnej opieki, które mają trudności w przystosowaniu się do życia rodzinnego. Wyjątkowo dopuszcza się możliwość przebywania w placówkach opiekuńczo - wychowawczych dzieci młodszych wymagających specjalistycznej terapii, dla których, z uwagi na stan zdrowia dziecka nie będzie możliwe znalezienie zawodowej rodziny zastępczej, mogącej zapewnić odpowiedni poziom usług opiekuńczych i rehabilitacyjnych. Umieszczenie dziecka w całodobowej placówce opiekuńczo - wychowawczej będzie mogło mieć miejsce po wyczerpaniu możliwości zatrzymania go w rodzinie własnej

⁸ Docelowo placówki opiekuńczo – wychowawcze mają być dostępną formą pieczy zastępczej tylko dla starszych dzieci tj. od 10 roku życia. Obecnie, od 01.01.2017 roku w placówkach tych mogą być umieszczane dzieci powyżej 10 roku życia, natomiast do dnia 31.12.2019 roku dzieci, które przebywają w placówce muszą mieć skończone 7 lat, a od 1.01.2020 roku będą to mogli być tylko wychowankowie, którzy ukończyli 10 rok życia.

lub umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka. Należy mieć na uwadze, że pobyt dziecka w placówce powinien mieć charakter przejściowy, do czasu jego powrotu do rodziny własnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej.

W tej sytuacji bardzo ważne jest, aby pracownicy instytucji opiekuńczo – wychowawczej od początku pobytu dziecka prowadzili pracę z jego rodziną we współpracy z asystentami rodzinnymi w gminach. Pozostawienie tej formy pieczy nad dzieckiem wymusza dokonanie istotnych zmian w funkcjonowaniu tych placówek. Przede wszystkim konieczne jest, aby zapewniały one swoim wychowankom warunki zbliżone do domowych i tym samym przygotowywały do samodzielnego, odpowiedzialnego funkcjonowania w dorosłym życiu. Realizacja powyższych zamierzeń oznacza, że liczba dzieci kierowanych do placówek powinna w najbliższych latach sukcesywnie ulegać zmniejszeniu.

W ustawie nie wskazuje się zadań placówki typu socjalizacyjnego, ale należy odnieść się do ogólnych uwarunkowań obowiązujących funkcji placówek opiekuńczo – wychowawczych, których podstawowe zadania to:

- zapewnienie dziecku całodobowej opieki i wychowania oraz zaspokajanie jego niezbędnych potrzeb, w szczególności bytowych, rozwojowych, emocjonalnych, społecznych i religijnych,
- realizacja przygotowanego we współpracy z asystentem rodziny planu pomocy dziecku,
- umożliwienie kontaktu dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej,
- podejmowanie działań w celu powrotu dziecka do rodziny, znalezienia rodziny przysposabiającej lub umieszczenia w rodzinnych formach pieczy zastępczej,
- zapewnienie dziecku dostępu do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych,
- obejmowanie dziecka działaniami terapeutycznymi,
- zapewnienie korzystania z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Liczba i wiek dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych:

- w okresie od 1.01.2012 roku do 31.12.2020 roku – maksymalnie 30 dzieci,
- od 1.01.2021 roku – nie więcej niż 14 dzieci,
- w okresie od 1.01.2012 roku do 31.12.2015 roku – umieszczane były dzieci powyżej 7 roku życia,

- w okresie od 1.01.2015 roku do 31.12.2019 roku – przebywają dzieci powyżej 7 roku życia,
- od 1.01.2020 roku - przebywają dzieci powyżej 10 roku życia.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dzieli kompetencje w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej między samorząd gminny, powiatu i wojewódzki. Program kładzie nacisk na łączenie dwóch kierunków działań:

- profilaktycznych, wspomagających i wspierających rodzinę biologiczną dziecka, przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, co należy do obowiązków gminy,
- zabezpieczających pieczę zastępczą poprzez zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności ich sprawowania przez rodziców biologicznych, które należą do zadań własnych powiatu oraz w węższym zakresie do samorządu województwa.
- Szczegółową organizację systemu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej obrazuje schemat.

Schemat 2. Organizacja systemu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

Źródło: opracowanie własne

III. FUNKCJONOWANIE PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE LĘBORSKIM

3.1. Organizacja pieczy zastępczej w powiecie lęborskim

W powiecie lęborskim, zadania z zakresu systemu pieczy zastępczej, przypisane zgodnie z ustawą z 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, powiatowym centrom pomocy rodzinie oraz organizatorom rodzinnej pieczy zastępczej, realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku. Obowiązki i kompetencje Centrum, w tych obszarach działania, zostały uregulowane w następujących dokumentach:

- statut Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie - nadany uchwałą Nr IV/18/2015 Rady Powiatu Lęborskiego z dnia 30 stycznia 2015 roku,
- Regulamin Organizacyjny Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku – wprowadzony uchwałą Nr 406/2014 Zarządu Powiatu Lęborskiego z dnia 17 października 2014 roku.

Regulamin organizacyjny PCPR określa podział realizowanych zadań Centrum między zespołami i samodzielnymi stanowiskami pracy. W PCPR w Lęborku prosperuje łącznie 6 zespołów, w tym Zespół ds. Pieczy Zastępczej i Zespół ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń, których pracownicy wykonują zadania z zakresu pieczy zastępczej⁹.

Zespół ds. Pieczy Zastępczej (ZPZ), jest zespołem, o którym mowa w art. 76 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tj. do spraw rodzinnej pieczy zastępczej. Jego działalność koncentruje się na realizacji ustawowych zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Zespół zapewnia dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej pieczę zastępczą w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka. Wymaga to tworzenia warunków sprzyjających powstawaniu i działaniu rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych.

Zespół podejmuje działania skierowane do środowiska lokalnego zmierzające do rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności do zwiększenia ilości miejsc dla dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej. Odpowiedzialny jest za pozyskiwanie, prowadzenie naboru i szkoleń osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Dokonuje kwalifikowania osób kandydujących do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej, prowadzi działalność diagnostyczno-konsultacyjną i przeprowadza badania

⁹ Uchwała Nr 406/2014 Zarządu Powiatu Lęborskiego z dnia 17 października 2014 roku w sprawie zmiany Regulaminu Organizacyjnego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku.

psychologiczne i pedagogiczne oraz dokonuje analizy sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej kandydatów. Wydaje opinie, świadectwa i zaświadczenia kwalifikacyjne w zakresie pieczy zastępczej.

Zadaniem Zespołu ds. Pieczy Zastępczej jest współpraca z funkcjonującymi rodzinami zastępczymi w zakresie realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej. Realizuje pomoc koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz wsparcie psychologiczne i pedagogiczne dla osób sprawujących rodziną pieczę zastępczą, ich podopiecznych oraz rodziców dzieci w pieczy zastępczej. Zespół prowadzi dla nich poradnictwo i terapię, zabezpiecza pomoc prawną, a także zapewnia dostęp do specjalistycznej pomocy reedukacyjnej i rehabilitacyjnej. Tworzy warunki do powstawania grup wsparcia, rodzin pomocowych oraz pomocy wolontariuszy. Zapewniania rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka, szkolenia mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji oraz pomaga rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej przygotowują:

- plany pomocy dziecku,
- okresowe oceny sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej i rodzin zastępczych oraz
- opinie do sądu dotyczące całokształtu sytuacji osobistej dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz sytuacji rodziny dziecka i zasadności jego dalszego pobytu w pieczy zastępczej,
- dokonują także zgłoszeń informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających.

Zespół ten prowadzi także rejestr opiekunów zastępczych i kompletuje całościową dokumentację związaną z umieszczeniem i przebywaniem dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.

Zespół ds. Pieczy Zastępczej realizuje więc zadania przypisane ustawowo organizatorom rodzinnej pieczy zastępczej. W jego skład wchodzi koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz psycholog i pedagog, a także zadania realizuje radca prawny. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej obejmują wsparciem wszystkie funkcjonujące w powiecie lęborskim rodziny zastępcze, z tym, że trzech z nich ma pod opieką po około 15 najbardziej wymagających środowisk, natomiast jedna osoba wykonuje zadania względem około 40 rodzin, wobec których stosuje się węższy zakres działań.

Zadania z zakresu pieczy zastępczej, nałożone przepisami ustawy na powiatowe centra pomocy rodzinie, realizuje w powiecie lęborskim Zespół ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń (ZPiŚ).

W obszarach rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, pracownicy tego zespołu prowadzą sprawy dotyczące usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą, m.in. rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, a także osób opuszczających domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, domy dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze i wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze. Realizuje w tym zakresie sporządzanie i nadzór nad realizacją indywidualnych programów usamodzielnienia, obejmujących: pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie oraz uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych, zatrudnienie, uzyskanie pomocy prawnej i psychologicznej.

Zespół ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń przygotowuje finansowanie, w tym prowadzi postępowania administracyjne, w sprawach wydawania decyzji dotyczących:

- świadczeń pieniężnych, dodatków i wynagrodzeń dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo - wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo - terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
- pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym m.in. rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
- odpłatności rodziców i osób dysponujących dochodem dziecka za jego pobyt w pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej,
- świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Zespół ten odpowiedzialny jest także za zapewnienie dzieciom instytucjonalnej pieczy zastępczej, w szczególności w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Przygotowuje dokumentację i kieruje wychowanków do odpowiednich placówek. Sprawuje również nadzór nad prawidłowym funkcjonowaniem placówek opiekuńczo -wychowawczych, domów pomocy społecznej z terenu powiatu lęborskiego. Do jego zakresu obowiązków należy także przygotowanie i realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Przedmiotem działalności Zespołu ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń jest więc usamodzielnianie wychowanków opuszczających rodziną i instytucjonalną pieczę zastępczą, prowadzenie finansowania pieczy zastępczej, wykonywanie zadań związanych z umieszczaniem osób w domach pomocy społecznej oraz z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Członkowie Zespołu ds. Pieczy Zastępczej i Zespołu ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń, realizując swoje zadania, współpracują ze sobą, rodzinami zastępczymi i przedstawicielami organów i jednostek organizacyjnych, w szczególności: sądem, służbą kuratorską, placówkami opiekuńczo – wychowawczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, organizacjami społecznymi, a przede wszystkim z ośrodkami pomocy społecznej. Wspólna działalność w obrębie zagadnień dotyczących rodzinnej pieczy zastępczej, dotyczy głównie przygotowania i realizacji: planów pomocy dziecku, ocen sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej oraz ocen rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka. Wspólnie opracowywane są także i realizowane 3-letnie powiatowe programy dotyczące rozwoju pieczy zastępczej.

Funkcjonowanie systemu pieczy zastępczej podlega ustawowej kontroli. W powiecie lęborskim kontrolę nad organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej sprawuje Zarząd Powiatu Lęborskiego, natomiast nad rodzinami zastępczymi, prowadzącymi rodzinne dom dziecka i placówkami opiekuńczo – wychowawczymi, na podstawie uchwały nr 8/2014 Zarządu Powiatu Lęborskiego z dnia 29 grudnia 2014 roku, kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku. Kontrolę nad instytucjonalną pieczę zastępczą, także jedyną prosperującą w powiecie Placówką Opiekuńczo – Wychowawczą w Lęborku, w zakresie przestrzegania standardów opieki i wychowania, działania placówki i zaspokajania potrzeb dziecka i respektowania jego praw, a także nad Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, w zakresie realizacji zadań wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej i usamodzielnień pełnoletnich wychowanków, sprawuje także Wojewoda Pomorski¹⁰.

Na podstawie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w związku z przeprowadzanym postępowaniem kontrolnym, osoba je wykonująca ma prawo m.in. do:

- „żądania informacji, dokumentów i danych, niezbędnych do sprawowania kontroli;

¹⁰ Art. 122 i 122a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

- wstępu w ciągu doby, w tym w porze nocnej – w przypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka, do obiektów i pomieszczeń kontrolowanej jednostki, rodziny zastępczej lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka, w których wykonywane są ich zadania;
- przeprowadzania oględzin obiektów, w których kontrolowana rodzina zastępcza lub osoby prowadzące rodzinny dom dziecka sprawują pieczę zastępczą;
- żądania od rodziny zastępczej lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka udzielenia informacji w formie ustnej lub pisemnej w zakresie przeprowadzanej kontroli;
- obserwacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- przeprowadzania indywidualnych rozmów z dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej, w tym zasięgnięcia opinii dzieci, z uwzględnieniem ich wieku, możliwości intelektualnych oraz stopnia dojrzałości poznawczej¹¹.

Ustawodawca wprowadził powyższe zapisy dotyczące kontroli rodzin zastępczych, dając szerokie kompetencje osobom je sprawującym, obejmujące wstęp i oględziny do lokalu, w którym sprawowana jest piecza zastępcza, a także przeprowadzania indywidualnych rozmów z wychowankami. W powiecie lęborskim, odbywają się takie kontrole, realizowane przez kierownika jednostki, w miejscu zamieszkania rodzin. Sposób ich prowadzenia reguluje ogólnodostępne zarządzenie nr 17/2014 kierownika PCPR z dnia 28 września 2014 roku w sprawie wprowadzenia systemu kontroli zarządczej w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku.

3.2. Stan rodzicielstwa zastępczego w powiecie lęborskim

Pieczę zastępczą w powiecie lęborskim charakteryzuje się przez wskazanie danych ilościowych dotyczących dzieci umieszczanych i przebywających w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej oraz ilości rodzin zastępczych. Celem obrazowania rozwoju i kierunków zmian dokonujących się w tym obszarze polityki społecznej powiatu, przedstawia się bieżące informacje w odniesieniu do ostatniej dekady.

Na system pieczy zastępczej w powiecie lęborskim składa się piecza rodzinna, czyli funkcjonujące rodziny zastępcze, w tym rodziny zastępcze zawodowe, niezawodowe i spokrewnione oraz rodzinne domy dziecka, a także piecza instytucjonalna, czyli prosperująca obecnie Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza. Poniższa tabela i wykres

¹¹ Art. 38b ust. 8 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Przepis dodany przez art. 1 pkt 15 ustawy z dnia 25 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1188). Zmiana weszła w życie 19 września 2014 r.

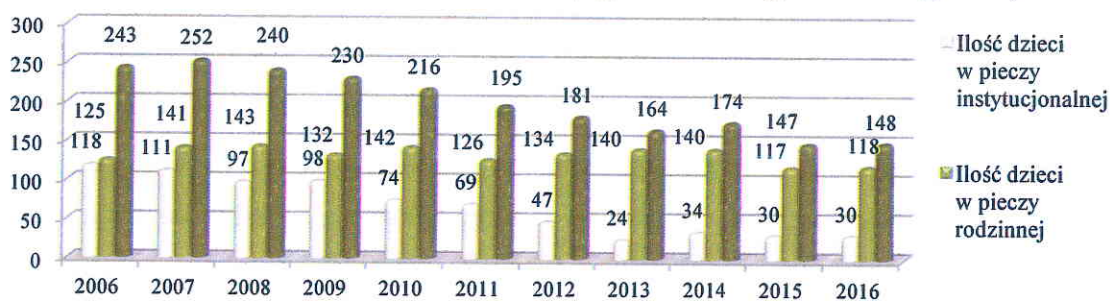
przedstawiają wielkości statystyczne ilość wychowanków pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w powiecie lęborskim od 2006 roku do 2015 roku.

*Tabela 1. Wychowankowie pieczy rodzinnej i instytucjonalnej
w powiecie lęborskim w latach 2006 – 2016 wg stanu na 31 grudnia danego roku*

Wyszczególnienie	Rok										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ilość wychowanków w pieczy instytucjonalnej	118	111	97	98	74	69	47	24	34	30	30
Ilość wychowanków w pieczy rodzinnej	125	141	143	132	142	126	134	140	140	117	118
Razem wychowankowie pieczy zastępczej	243	252	240	230	216	195	181	164	174	147	148

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku za lata 2006 – 2016.

*Wykres 1. Wychowankowie pieczy rodzinnej i instytucjonalnej
w powiecie lęborskim w latach 2006 – 2015 (wg stanu na 31 grudnia danego roku)*

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku za lata 2006 – 2015.

Ilość wychowanków pieczy instytucjonalnej w latach 2006 – 2012 ulegała zmniejszeniu o 79,6 %, ze 118 osób do 24, następnie wzrosła o 10 osób w 2013 roku, by w 2015 roku zatrzymać się na poziomie 30 wychowanków. Zjawisko to miało miejsce w związku ze zmianą przepisów prawnych dotyczących funkcjonowania instytucjonalnej pieczy zastępczej. W latach 2006 – 2012 miało miejsce standaryzowanie funkcjonujących placówek. Ograniczano ilość miejsc dla wychowanków w placówkach, do obowiązującego limitu 30 osób, a także zlikwidowano w 2012 roku jedyny funkcjonujący w powiecie dom dla dzieci poniżej 7 roku życia. Obecnie, na terenie powiatu lęborskiego prosperuje jedna placówka opiekuńczo – wychowawcza zapewniające opiekę dzieciom pozbawionym całkowitej lub częściowej opieki rodzicielskiej – łączna ilość miejsc 30 (w tym: 28 miejsc – funkcja socjalizacyjna, 2 miejsca - mieszkanie usamodzielnienia) – przeznaczona dla dzieci powyżej 7 roku życia (na podstawie uchwały Rady Powiatu Lęborskiego Nr XVII/132/2012 z dnia 20 kwietnia 2012 roku oraz Nr XIX/155/2012 z dnia 22 czerwca 2012 roku). Ta sytuacja jest rozwiązaniem tymczasowym, maksymalnie do 1 stycznia 2021 roku, ponieważ obecne standardy funkcjonowania tego typu placówek dopuszczają ilość wychowanków na poziomie

14 osób. Postanowieniem z dnia 16 grudnia 2016 roku Nr PS-VI.9421.13.2016 z dnia 16 grudnia 2016 Wojewoda Pomorski wyraził zgodę na czasowe tj. do dnia 31 grudnia 2020 roku przeniesienie tej Placówki z siedziby przy ul. Gdańskiej do budynku przy ul. Okrzei z obowiązującym limitem 30 miejsc. W związku z powyższym należy podjąć działania, aby osiągnąć standard 14 wychowanków w tej jednostce.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku w Placówce Opiekuncho – Wychowawczej w Lęborku, jedynej instytucjonalnej formie opieki na dziećmi prosperującej w powiecie, przebywało 30 wychowanków (w tym 16 dzieci z terenu powiatu lęborskiego, 7 dzieci z terenu powiatu starogardzkiego, 5 dzieci z powiatu gdańskiego i 2 z powiatu wejherowskiego).

Łączna ilość dzieci w pieczy zastępczej – rodzinnej i instytucjonalnej w ostatniej dekadzie spadła łącznie o 41,7% i zachowuje stale taką tendencję, za wyjątkiem 2007 i 2014 roku, gdzie nastąpił odpowiednio 3,5% i 5,7% wzrost. W 2015 roku łączna ilość dzieci w pieczy zastępczej wyniosła 148 dzieci, co daje niemal najniższą wielkość w ciągu kolejnych ostatnich 10 lat.

Wskazane w powyższej tabeli i wykresie dane obrazują inną niż w przypadku pieczy instytucjonalnej, sytuację pieczy rodzinnej w powiecie lęborskim. O ile liczba wychowanków placówek w ostatniej dekadzie znacznie zmalała, o tyle w rodzinach zastępczych waha się ona w granicach 18,2%, tj. od najwyższej 143 osób w 2008 roku do najniższej 117 osób w 2015 roku. Tym niemniej, w ostatnim roku wystąpiła najmniejsza liczba wychowanków rodzin zastępczych w ostatniej dekadzie.

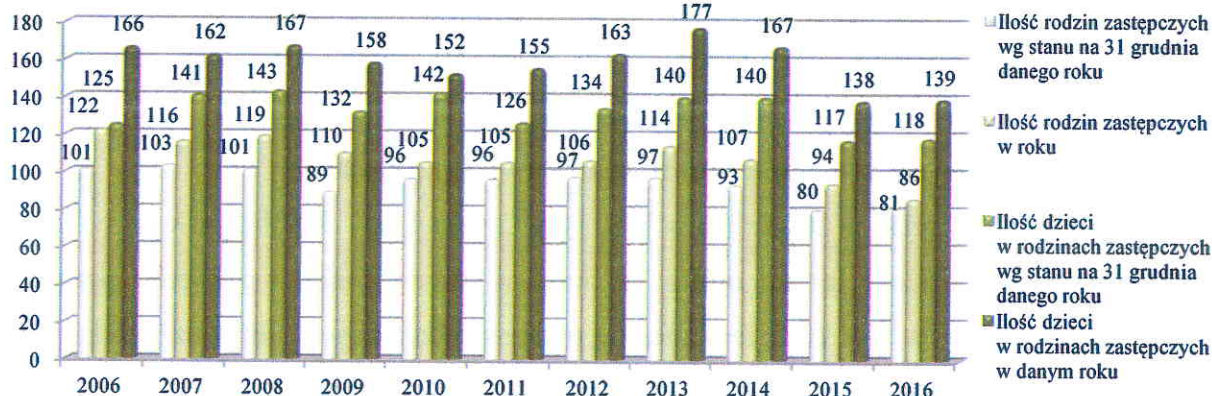
Precyzyjniej sytuację rodzinnej pieczy zastępczej przedstawia się przez podanie ilości rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych. Porównuje się te dane według występującego zjawiska przebywania w ciągu całego roku, jak również liczebność według stanu na koniec każdego okresu.

*Tabela 2. Ilość rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych
w powiecie lęborskim w latach 2006 – 2016*

Wyszczególnienie	Rok										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Rodziny zastępcze wg stanu na 31.12.	101	103	101	89	96	96	97	97	93	80	81
Rodziny zastępcze w roku	122	116	119	110	105	105	106	114	107	94	86
Dzieci w rodzinach zastępczych wg stanu na 31.12.	125	141	143	132	142	126	134	140	140	117	118
Dzieci w rodzinach zastępczych w roku	166	162	167	158	152	155	163	177	167	138	139
Średnia ilość dzieci w rodzinach zastępczych w danym roku	1,361	1,397	1,403	1,436	1,448	1,476	1,538	1,553	1,561	1,468	1,616

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku za lata 2006 – 2016.

**Wykres 2. Ilość rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych
w powiecie łęborskim w latach 2006 – 2016**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2016.

Ilości dzieci w rodzinach zastępczych jak i rodzin zastępczych w latach 2006 – 2008 utrzymywały się na zbliżonym poziomie (wahania w granicach 2%), po czym, okresowo w latach 2009 – 2010 nastąpił ich spadek, następnie powolny wzrost w następujących po sobie latach do 2013 roku. Największy w ciągu ostatnich 10 lat wzrost ilości wychowanków w ciągu całego roku w rodzinnej pieczy zastępczej nastąpił z 2012 na 2013 rok. W ostatnich trzech latach natomiast obserwuje się znaczny spadek tych wielkości. Średnia ilość dzieci w rodzinach zastępczych w powiecie łęborskim w ostatnich latach waha się od 1.361 w 2006 roku do 1.561 w 2014 roku. Obecnie, według stanu na 31 grudnia 2016 roku, największa ilość dzieci w rodzinnych formach pieczy zastępczej to 5 wychowanków w 2 rodzinach (w tym: 1 rodzinny dom dziecka i 1 rodzina zastępcza zawodowa), najczęściej jednak rodziny mają pod swoją opieką po jednym dziecku. W ostatnim okresie sprawozdawczym, w 2016 roku na terenie powiatu łęborskiego funkcjonowało 86 rodziny zastępczych, w których przebywało łącznie 139 dzieci. Według stanu na dzień 31.12.2016 roku w powiecie łęborskim umieszczonych było 118 dzieci w istniejących 81 rodzinach.

Spśród rodzin form pieczy zastępczej funkcjonujących w powiecie łęborskim, wyszczególnia się różne rodzaje: rodziny zastępcze zawodowe, w tym rodzinne domy dziecka, pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, a także rodziny zastępcze niezawodowe i spokrewnione. Poniżej tabela przedstawia ilości dzieci umieszczonych w poszczególnych formach pieczy zastępczej w latach 2012 - 2016. Ze względu na zmianę od 2012 roku obowiązującej nomenklatury dotyczącej rodzinnych form pieczy zastępczej zestawiono dane od tego okresu.

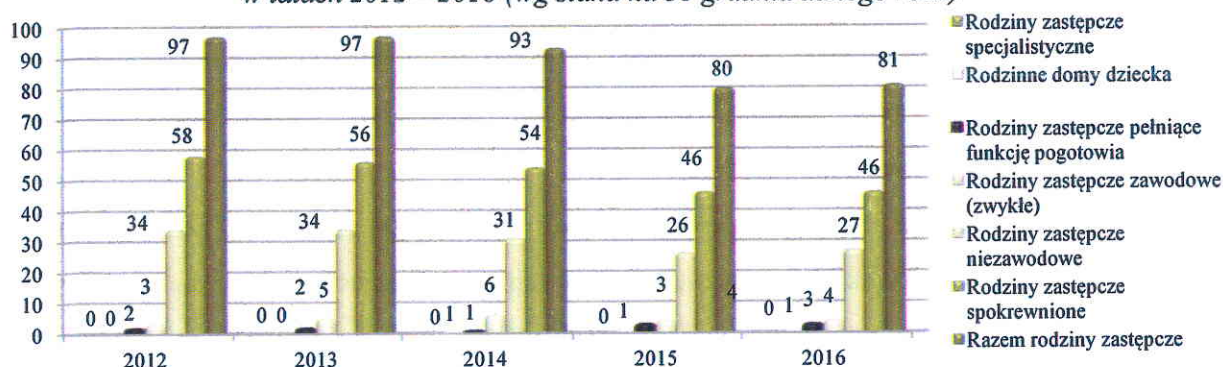
Tabela 3. Ilość rodzin zastępczych i dzieci w rodzinach zastępczych w powiecie łęborskim w latach 2012 – 2016 (wg stanu na 31 grudnia danego roku)

Wyszczególnienie	Rok									
	2012		2013		2014		2015		2016	
	rodziny zastępcze	dzieci	rodziny zastępcze	dzieci	rodziny zastępcze	dzieci	rodziny zastępcze	dzieci	rodziny zastępcze	dzieci
Rodziny zastępcze ogółem, w tym:	97	134	97	140	93	140	80	117	81	118
Rodziny zastępcze zawodowe, w tym:	5	15	7	21	8	25	8	18	8	21
– zwykle zawodowe	3	11	5	17	6	18	4	10	4	13
– rodzinny dom dziecka*	0	0	0	0	1	5	1	3	1	3
– pogotowie rodzinne	2	4	2	4	1	2	3	5	3	5
– specjalistyczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rodziny zastępcze niezawodowe	34	52	34	47	31	43	26	37	27	37
Rodziny zastępcze spokrewnione	58	67	56	72	54	72	46	62	46	60

*rodzinny dom dziecka w niniejszym zestawieniu ujęto w ramach rodzin zastępczych zawodowych

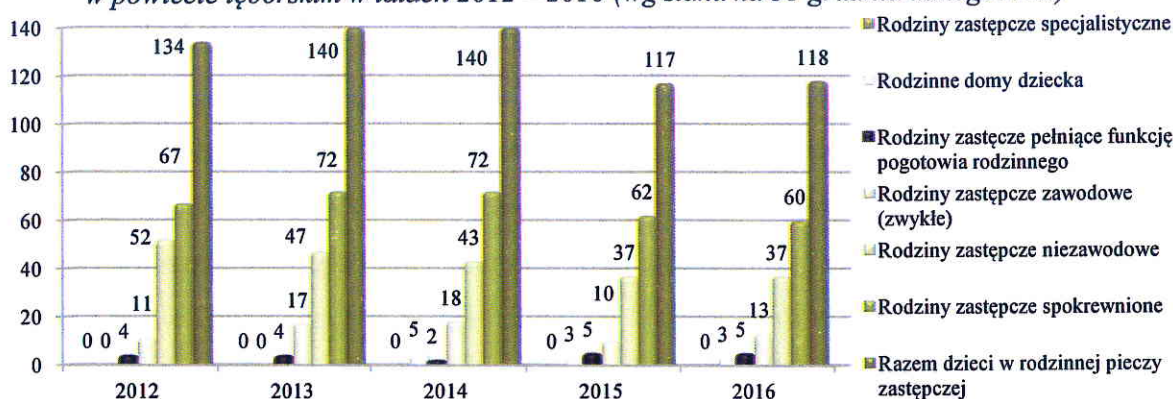
Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2016.

Wykres 3. Ilość poszczególnych form rodzin zastępczych w powiecie łęborskim w latach 2012 – 2016 (wg stanu na 31 grudnia danego roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2016.

Wykres 4. Ilość dzieci w poszczególnych formach rodzin zastępczych w powiecie łęborskim w latach 2012 – 2016 (wg stanu na 31 grudnia danego roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2016.

Z powyższej tabeli i wykresów wynika, iż w ostatnich 4 latach funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie łęborskim nastąpił ogólny spadek o 17,5% ilości

rodzin zastępczych (z 97 rodzin w 2012 roku do 80 rodzin w 2015 roku). Ilość rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych systematycznie spadała natomiast ilość rodzin zastępczych zawodowych systematycznie wzrastała z 5 w 2012 roku do 8 w latach 2014-2016. Obecnie, według stanu na 31.12.2016 roku w powiecie lęborskim funkcjonuje łącznie 8 takich rodzin, w których jest 29 miejsc dla dzieci wymagających zabezpieczenia w pieczy zastępczej, natomiast umieszczonych w ich wychowanków jest 21 co oznacza, iż w rodzinach tych jest 8 wolnych miejsc. Ilość dzieci w pieczy zastępczej w okresie 2006 – 2016 roku spadła o 12,7% (z 134 dzieci w 2012 roku do 117 dzieci w 2015 roku). Największe zmiany w każdym z analizowanych aspektów, to znaczy zarówno wśród wychowanków poszczególnych form rodzin zastępczych, jak też ilości tych rodzin, obserwuje się na przełomie 2014 i 2015 roku. Największy spadek o 28,0% nastąpił w ilości dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych, natomiast w rodzinach zastępczych niezawodowych wskaźnik wykazał spadek o 14,0% a spokrewnionych o 13,9%. Ilość dzieci w rodzinach zastępczych w ostatnim 2016 roku wzrosła o jedno w stosunku do poprzedniego roku, utrzymuje się na tym samym poziomie w przypadku rodzin niezawodowych, a w spokrewnionych zmalała o 4,83%.

W 2016 roku na mocy postanowienia sądu rodzinnego powstało 7 nowych rodziny zastępczych, a liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych formach pieczy zastępczej w tym roku wyniosła 24. Wydano także ogółem 14 skierowań dzieci do pieczy instytucjonalnej, do Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej w Lęborku, w tym 2 dzieci z terenu powiatu lęborskiego, 3 dzieci z terenu powiatu gdańskiego, 2 z powiatu wejherowskiego i 7 dzieci z powiatu starogardzkiego.

Rodziną pieczę zastępczą opuściło w 2016 roku łącznie 22 dzieci z 18 rodzin (z tego 4 rodziny zastępcze rozwiązano). Wśród wychowanków opuszczających rodzinną pieczę zastępczą: 6 dzieci powróciło do rodziny naturalnej, 2 dzieci umieszczono w placówce opiekuńczo – wychowawczej, 3 dzieci zostało adoptowanych, 1 dziecko zostało umieszczone w innej rodzinie zastępczej i 10 wychowanków usamodzielniało się. Natomiast instytucjonalną pieczę zastępczą w ostatnim roku opuściło łącznie 15 dzieci, w tym 5 dzieci wróciło do domu rodzinnego, 1 dziecko opuściło placówkę wraz z usamodzielnianą matką (mama dziecka wraz z nim była wychowanką placówki), ponadto 6 wychowanków usamodzielniało się i 3 dzieci umieszczono w rodzinie zastępczej. Nie przeprowadzono w 2016 roku ani w roku poprzednim, przysposobienia wychowanków.

Tabela 4. Liczba dzieci opuszczających rodzinne formy pieczy zastępczej latach 2012-2016

Wyszczególnienie	lata				
	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin zastępczych rozwiązanych z powodu opuszczenia przez dzieci	5	17	12	7	4
Liczba dzieci opuszczające rodziny zastępcze w tym :	15	21	26	36	22
do domu rodzinnego	3	5	4	7	6
do rodziny zastępczej	-	1	4	2	1
do adopcji	5	3	7	14	3
do domu pomocy społecznej	-	-	-	-	-
do instytucjonalnej placówki	2	1	2	1	2
program usamodzielnienia	6	11	9	12	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborku za lata 2006 – 2016.

W zakresie realizacji zabezpieczenia dzieci w pieczy zastępczej samorządy powiatowe województwa pomorskiego, ale także dalej położone, podejmują współpracę. W przypadku okoliczności wskazujących na konieczność umieszczenia wychowanka poza miejscem jego zamieszkania, w oddaleniu od dotychczasowego środowiska lub braku miejsc w pieczy na terenie danego powiatu dzieci są kierowane do rodzin i placówek w innych miejscach. W 2016 roku łącznie 10 dzieci z powiatu łębskiego przebywało w 7 rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów. Powiat z tego tytułu poniósł wydatki w wysokości 101.565,10 zł. Natomiast w 11 rodzinach zastępczych powiatu łębskiego przebywało 15 dzieci z innych powiatów. W okresie sprawozdawczym w placówkach poza powiatem łębskim przebywało łącznie 8 naszych dzieci, w tym w Placówce Regionalnej w Gdańsku – 1 dziecko, w domach dla dzieci Towarzystwa „Nasz Dom” w Słupsku – 3 dzieci i w Zespole Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych w Podgórzu – 1 dziecko, w Domu Dziecka w Stobrowie – 1 dziecko, w Placówce Opiekuńczo – Wychowawczej w Białogardzie – 1 dziecko, w Placówce Socjalizacyjnej w Miechowie – 1 dziecko. Z tytułu pobytu naszych dzieci umieszczonych w placówkach na terenach innych powiatów, wydatki powiatu wynosiły łącznie 327.679,51 zł.

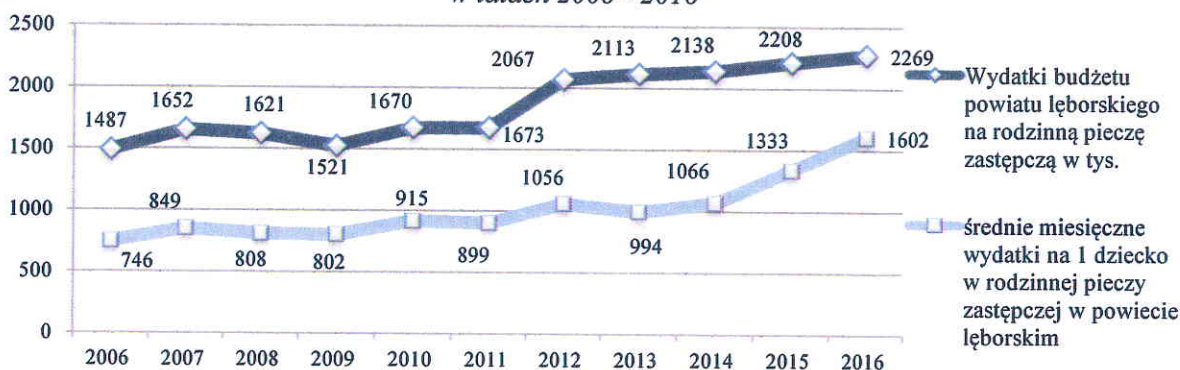
Powiat, wykonując zadania z zakresu rodzinnej pieczy zastępczej, ponosi wydatki na świadczenia i dodatki obligatoryjne oraz fakultatywne, a także wynagrodzenia opiekunów zastępczych dzieci, w szczególności pełniących swoje funkcje zawodowo. W powiecie łębskim wysokość środków przeznaczonych na te cele w ostatnim dziesięcioleciu stale wzrasta, co spowodowane jest przede wszystkim powszechną kampanią idei rozwoju form rodzinnych. Trend ten przedstawia się w poniżej tabeli i wykresie.

Tabela 4. Wydatki z budżetu powiatu lęborskiego na rodziny zastępcze oraz średnie miesięczne wydatki na dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2006 - 2016

Wyszczególnienie	Rok										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Wydatki budżetu powiatu na rodzinną pieczę zastępczą (w tys. zł)	1.487	1.652	1.621	1.521	1.670	1.673	2.067	2.113	2.138	2.208	2.269
Średnie wydatki miesięczne na 1 dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej (w zł)	746	849	808	802	915	899	1.056	994	1.066	1.333	1.624

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji Budżetu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku oraz Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku za lata 2006 – 2016.

Wykres 5. Wydatki z budżetu powiatu lęborskiego na rodziny zastępcze oraz średnie miesięczne wydatki na dziecko w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2006 - 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji Budżetu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku oraz Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku za lata 2006 – 2016.

Powyższa tabela i wykres wskazują na wzrost środków finansowych przeznaczonych w powiecie lęborskim na rodzinne formy pieczy zastępczej zarówno w ujęciu ogółem wydatków budżetu jak też średnich wydatków na wychowanka pieczy zastępczej w ostatniej dekadzie. Największy, bo 23,4% wzrost budżetu nastąpił w roku 2012 (z 1.673 tys. zł do 2.067 tys. zł). Było to uzasadnione wdrażaniem nowych uregulowań prawnych w zakresie funkcjonowania i finansowania rodzinnej pieczy zastępczej w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Największy wzrost średnich kosztów utrzymania, miał natomiast w analizowanym okresie, miejsce w 2015 roku i wyniósł 25% (z 1.066,00 zł na 1.332,00 zł). Wyjaśnieniem takiej sytuacji jest przede wszystkim, wprowadzanie obligatoryjnych świadczeń i dodatków dla rodzin zastępczych od tego roku, ze względu na wcześniej obowiązujący ustawowy okres przejściowy, kiedy to samorządy powiatowe nie były zobowiązane do ich wprowadzania. W całym analizowanym okresie od 2006 do 2016 roku, wzrost wydatków budżetowych

wyniósł łącznie 782 tys. zł, co stanowi 52,6% natomiast średnich kosztów utrzymania dziecka w pieczy zastępczej wzrósł o 878,00 zł, co stanowi 117,7%.

Od 1 stycznia 2012 roku, tj. od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, gminy partycypują w ponoszeniu wydatków na dzieci umieszczone po 1 stycznia 2012 roku w pieczy zastępczej w wysokości 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 30% tych wydatków w drugim roku oraz 50% w trzecim i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej. W powiecie łęborskim obowiązują porozumienia ustalające zasady zwrotu tych wydatków, zawarte z Gminą Miasto Łęborg i Łeba oraz Gminami Cewice, Nowa Wieś Łęborska i Wicko. Wysokość tego współfinansowania w stosunku do dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych i placówce opiekuńczo – wychowawczej przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 5. Współfinansowanie przez gminy pobytu dziecka umieszczonego po dniu 1 stycznia 2012 roku w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2012-2016 rok

Wyszczególnienie	2012 rok		2013 rok		2014 rok		2015 rok		2016 rok	
Gmina	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł
Gmina Miasto Łęborg	10	11.230,15	13	27.794,60	28	54.936,22	29	74.317,35	28	101.388,17
Gmina Miasto Łeba	0	0,00	1	352,28	1	3.261,94	3	9.324,77	3	16.010,08
Gmina Cewice	1	514,75	3	1.783,15	6	7.317,62	6	16.608,56	8	15.276,93
Gmina Nowa Wieś Łęborska	1	590,00	9	11.318,24	13	32.770,49	13	41.437,11	8	43.829,27
Gmina Wicko	16	11.431,42	18	50.207,79	15	57.071,03	14	62.363,21	13	64.422,59
Razem	38	23.766,32	44	91.456,06	63	155.347,30	65	204.051,00	60	240.927,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji Budżetu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborgu za lata 2006 – 2016.

Tabela 6. Współfinansowanie przez gminy pobytu dziecka umieszczonego po dniu 1 stycznia 2012 r. w instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2012-2016 rok

Gmina	2012		2013		2014		2015		2016	
	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł	Łączna ilość dzieci	Łączna kwota w zł
Gmina Miasto Łęborg	6	11.806,30	7	29.172,53	9	78.336,68	7	105.893,51	9	133.110,04
Gmina Miasto Łeba	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Gmina Cewice	0	0,00	0	0,00	1	3.801,40	3	17.078,60	1	20.715,32
Gmina Nowa Wieś Łęborska	6	11.302,83	6	20.814,47	4	43.324,59	4	59.369,36	3	20.141,60
Gmina Wicko	7	23.235,90	3	16.606,58	1	7.785,57	0	0,00	0	0,00
Razem	19	46.345,03	16	66.593,58	15	133.249,24	14	182.341,47	13	173.966,96

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji Budżetu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łęborgu za lata 2006 – 2016.

Z powyższych danych wynika, iż największe środki finansowe za pobyt dzieci w pieczy zastępczej spośród gmin z terenu powiatu łęborskiego ponosiła, w ostatnich 4 latach, Gmina

Miasto Lębork. Z tego obszaru najwięcej, bo 37 dzieci zostało umieszczonych w pieczy zastępczej, w tym 29 w rodzinach zastępczych i 9 w placówce opiekuńczo – wychowawczej. Z gmin wiejskich najwięcej dzieci zostało umieszczonych i najwięcej środków finansowych wpłacanych jest przez Gminę Nowa Wieś Lęborska (13 dzieci w rodzinach zastępczych i 4 w placówce w 2015 roku). Najmniej natomiast wychowanków i najmniej środków pochodzi natomiast z Gminy Miasto Łeba. Największy wzrost ilości dzieci umieszczanych w poszczególnych latach w pieczy zastępczej wystąpił w Gminie Miasto Lębork (z 16 dzieci w 2012 roku do 37 w 2016 roku, natomiast największy spadek w Gminie Wicko (z 23 w 2012 roku do 13 w 2016 roku).

Za pobyt dziecka w pieczy zastępczej odpłatność ponoszą także rodzice. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie prowadzi postępowania administracyjne celem wydania, z upoważnienia Starosty Lęborskiego, decyzji w tych sprawach. W 2016 roku wydawano decyzje w sprawie odpłatności osób zobowiązanych - łącznie 161 decyzji administracyjnych w tej sprawie, w tym 2 decyzje ustalające odpłatność rodziców w wysokości odpowiednio od 660,00 zł do 1.000,00 zł miesięcznie. W 2016 roku wystąpiono łącznie z powództwami dla 3 dzieci. Sąd zasądził alimenty w 1 przypadku – rozpatrzenie wniosku z 2015 roku (200,00zł), natomiast 3 postępowania będą toczyć się w kolejnym roku.

W większości przypadków rodzice naturalni, ze względu na trudną sytuację materialną, zdrowotną czy życiową są zwalniani z ponoszenia odpłatności za pobyt swojego dziecka w pieczy zastępczej, są też wychowankowie, których rodzice nie żyją lub też ich miejsce zamieszkania i pobytu jest nieznane.

3.3. Realizacja zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jest organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie lęborskim, a jego zadania w tym zakresie wykonuje powołany, na podstawie uchwały Zarządu Powiatu Lęborskiego, Zespół ds. Pieczy Zastępczej¹².

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku realizuje zadania ustawowe przypisane ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej. W związku z faktem, iż przed dniem wejścia w życie przepisów powyższej ustawy, także PCPR realizowało zadania związane z pieczą zastępczą, w niniejszym rozdziale podane

¹² Regulamin Organizacyjny Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku – wprowadzony uchwałą Nr 406/2014 Zarządu Powiatu Lęborskiego z dnia 17 października 2014 roku. Wcześniej obowiązywał w tym zakresie Regulamin Organizacyjny Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku, na podstawie uchwały Nr 111/2011 Zarządu Powiatu Lęborskiego z dnia 9 grudnia 2011 roku.

zostaną także informacje o wykonywaniu zadań w tym zakresie na mocy wcześniej obowiązującego prawa, dotyczące ostatniej dekady¹³.

Pierwsze, z wskazanych w ustawie zadań przypisanych organizatorom rodzinnej pieczy zastępczej, które realizuje PCPR dotyczą prowadzenia naboru, dokonywania kwalifikacji i zapewnienia szkoleń kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

W latach 2012 – 2016 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie prowadziło, celem naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, kampanie informacyjne i promujące rodzinną pieczę zastępczą. Podejmowano takie działania jak:

- ogłoszenia informujące o poszukiwaniu kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej w ośrodkach pomocy społecznej z terenu powiatu lęborskiego,
- zwrócenie się z prośbą o udostępnienie na tablicach ogłoszeń i odczytanie podczas ogłoszeń parafialnych, mówiących o potrzebie rozwoju i naborze kandydatów na opiekunów zastępczych w parafiach na terenie powiatu lęborskiego,
- publikacja artykułów i informacji w mediach: lokalnej prasie, radiu Gdańsk i TV Kanał 6 oraz stronach internetowych: www.naszemiasto.pl, www.gle.24.pl i www.gp24.pl, na temat funkcjonowania form pieczy zastępczej i promocji rodzicielstwa zastępczego,
- przygotowanie i kolportaż plakatów, broszur informacyjnych i materiałów promocyjnych (długopisów, notatników, cukierków i balonów) z nadrukiem informującym o naborze kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- uczestnictwo pracowników PCPR na spotkaniach z rodzicami w lokalnych szkołach naszego powiatu, gdzie przedstawiali tematykę sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz odpowiadali na wszelkie pytania i wątpliwości w tym zakresie zgromadzonych osób,
- wystawienie z pracownikami Starostwa Powiatowego w Lęborku punktu informacyjnego, podczas corocznego święta miasta tzw. Dni Jakubowych,
- rozpowszechniano otrzymane poradniki o rodzicielstwie zastępczym, czasopisma ze Stowarzyszenia Rodzin Zastępczych PELIKAN oraz broszury z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej,
- prowadzono stronę internetową jednostki, na której umieszczane były aktualne informacje o potrzebie naboru kandydatów na opiekunów zastępczych oraz o bieżących

¹³ Do 1 stycznia 2012 roku przepisy prawne dotyczące pieczy zastępczej regulowała ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.

działaniach na rzecz dzieci w pieczy zastępczej, usamodzielnianych wychowanków i opiekunów zastępczych,

- przeprowadzono konkursy plastyczne pt. Szukam Rodziny – rozpowszechniono ogłoszenia wraz z informacją o idei rodzicielstwa zastępczego we wszystkich placówkach oświatowych powiatu. Dzieci i młodzież składała prace plastyczne, z których najlepsze zostały nagrodzone i wykorzystane do wydania plakatów i broszur promujących rodzinną pieczę zastępczą, a wszyscy uczestnicy otrzymali podziękowania za przygotowanie prac,

Kandydaci na pełnienie funkcji rodziny zastępczej zamieszkujący na terenie powiatu lęborskiego, składają do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku wymagane wnioski w tej sprawie. Na ich podstawie, pracownicy Zespołu ds. Pieczy Zastępczej dokonują kwalifikacji i kierują osoby do odbycia szkoleń. W analizowanym okresie od 2006 do 2016 roku ilość rodzin, które wzięły udział w szkoleniu przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Ilość rodzin biorących udział w szkoleniu kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka w latach 2006-2016

Ilość rodzin ¹ biorących udział w szkoleniu kandydatów	Rok										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
na zawodowe	0	0	0	0	5	2	4	0	1	0	2
na niezawodowe	0	4	0	0	0	7	6	8	8	6	2
na spokrewnione	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	3

– rodzin, przez co rozumie się: małżonków lub osób niepozostających w związku małżeńskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku za lata 2006 – 2016.

Szkolenia kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej prowadzone były do 2016 roku na zlecenie jednostki przez zewnętrzne podmioty. W 2014 roku dwóch pracowników PCPR odbyło szkolenie trenerów i uzyskało uprawnienia do przeprowadzania szkoleń dla kandydatów na wszystkie formy rodzin zastępczych oraz dyrektorów placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego. Prowadzone szkolenia odbywają się na podstawie programów zatwierdzonych decyzją Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej¹⁴. Obecnie obowiązuje minimum sześćdziesięciogodzinny wymiar szkoleń na pełnienie funkcji rodziny zastępczej niezawodowej, w tym 10 godzin praktyk oraz: 15 dodatkowych godzin zajęć na rodzinę zawodową i pełnienie funkcji prowadzącego rodzinny dom dziecka, 20 godzin jeżeli będą oni sprawować opiekę i wychowanie nad dziećmi niepełnosprawnymi

¹⁴ Szkolenia prowadzone są w ramach programu pn. „Dom dziecięcych marzeń” (decyzja nr 2/2014/RZ z dnia 16 stycznia 2014 r.) i pn. „Razem” (decyzją Nr 15/2012/RZ z dnia 21 czerwca 2012 r.).

lub umieszczonymi na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawie nieletnich i 10 godzin w przypadku pełnienia funkcji pogotowia rodzinnego.

W 2016 roku w szkoleniu kandydatów na rodziny zastępcze wzięło udział 5 rodzin/8osób. Szkolenie prowadzone było na podstawie programu pn. *Razem* zatwierdzonego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej (decyzja nr DSR-II-5121-27-1 -TU/12 z dnia 21 czerwca 2012 roku) i obejmowało moduł A, tj. 60 godzin, w tym 10 godzin praktyk u funkcjonujących rodzin zastępczych oraz konsultacji indywidualnych. Zajęcia, w ramach programu obejmują przede wszystkim zagadnienia dotyczące: emocji, komunikacji, granic w wychowaniu, zachęcania do współpracy, konsekwencji wychowawczych, ról społecznych, postaw rodzicielskich oraz prawnych i organizacyjnych aspektów funkcjonowania rodzicielstwa zastępczego. Szkolenie odbyło 5 rodzin, w tym 3 na spokrewnione rodziny zastępcze i 2 na rodziny niezawodowe. W/w osoby otrzymały świadectwa ukończenia szkolenia, natomiast 1 rodzina uzyskała zaświadczenie kwalifikacje do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej. Ponadto zorganizowano szkolenie uzupełniające dla rodzin zastępczych na pełniących funkcję pogotowia według programu pn. *Dom dziecięcych marzeń* (decyzja nr 2/2014/RZ z dnia 16 stycznia 2014 roku) i obejmowało moduł E, tj. 10 godzin szkoleniowych.

PCPR w Lęborku od 2010 roku systematycznie organizuje i przeprowadza szkolenia kandydatów na pełnienie funkcji rodziny zastępczej. Ich ilość i termin uzależnione są od liczebności potencjalnych kandydatów i potrzeb w zakresie konieczności umieszczania dzieci w tych rodzinach. W ostatnich latach odbywają się one raz w roku, gdy powstaje grupa minimum sześćoosobowa.

Rodziny, które odbędą szkolenia do pełnienia funkcji rodziny zastępczej otrzymują, wydawane przez PCPR świadectwa ich ukończenia. Nie jest to jednak jednoznaczne z utworzeniem rodziny zastępczej. Pracownicy dokują bowiem kwalifikacji rodziny i jeżeli jest ona pozytywna wydają stosowne zaświadczenie, które uprawnia do przyjęcia dziecka w pieczę zastępczą. Bierze się pod uwagę nie tylko ukończone szkolenie, ale także opinie: z badań psychologicznych o posiadaniu predyspozycji i motywacji dopełnienia roli opiekuna zastępczego i pedagogicznych (sporządzane przez specjalistów pracujących w PCPR), pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydatów, zaświadczenia lekarskie o stanie zdrowia kandydatów, informacje z placówek oświatowych, jeżeli kandydaci posiadają pod opieką dzieci, które do takich placówek uczęszczały lub kontynuują naukę, zaświadczenie o niekaralności,

dokumenty potwierdzające posiadanie odpowiednich warunków mieszkaniowych i dochodów, a także inne opinie i informacje ze środowiska, mogące mieć wpływ na sprawowane funkcji opieki zastępczej.

W zakresie odpowiedzialności PCPR, jako organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, jest także zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, a także zajęć edukacyjnych i socjoterapeutycznych dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Realizując to zadanie, organizowano i przeprowadzano następujące szkolenia, warsztaty, konferencje i spotkania:

- spotkanie edukacyjne dla opiekunów zastępczych z dietetykiem w zakresie podstawowych zasad i potrzeb żywieniowych dzieci i młodzieży w różnym wieku (w 2016 roku, wzięło w nim udział 19 osób);
- warsztaty *Aktywnego rodzica* w formie dwóch spotkań, pierwszego dla opiekunów zastępczych i drugiego, z zajęciami manualnymi, dla opiekunów wraz z wychowankami do 15 roku życia (w 2016 roku, wzięło w nim udział 29 osób);
- warsztaty w zakresie zaspakajania potrzeb dzieci - poczucia przynależności, tożsamości dzieci w rodzinach zastępczych; znaczenia rodziny pochodzenia; wyrównywanie braków rozwojowych u dzieci w rodzinach zastępczych oraz trudnych zachowań u dzieci z dysfunkcjami rozwojowymi – metod pracy z dzieckiem – były to zajęcia dwudniowe wyjazdowe dla rodzin zawodowych i rodzinnego domu dziecka (w 2016 roku, wzięło w nich udział 35 osób);
- spotkanie informacyjne o możliwości kontynuacji edukacji wychowanków, odbycia kursu języka niemieckiego i odbywania praktyk zawodowych na terenie Niemiec (w 2016 roku, wzięło w nim udział 12 osób);
- szkolenie dla opiekunów zastępczych o tematyce: emocje, trening komunikacji interpersonalnej, zachęcanie do współpracy, stawianie wymagań i granic, konsekwencje wychowawcze, etykietowanie dziecka, prawne aspekty funkcjonowania pieczy zastępczej, ze szczególnym uwzględnieniem kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (w 2015 i 2016 roku, wzięło w nim 19 osób);
- zajęcia edukacyjne *Rodzina w cyberprzestrzeni*, opiekunowie zastępczy i podopieczni poznawali zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa, zagrożeniami i konsekwencjami oddziaływania cyberprzestrzeni na rodzinę, ze szczególnym uwzględnieniem: identyfikowania ryzyka korzystania z internetu, portali społecznościowych, tabletów;

pojęcia funkcjonalnego korzystania z komputera, alternatywnych form organizowania czasu wolnego (w 2015 roku, wzięło w nim udział 16 osób);

- szkolenie dla opiekunów zastępczych o tematyce: relacje dzieci i ich otoczenia (rodzice zastępczy, dzieci, dalsza rodzina, rówieśnicy, szkoła), relacje w rodzinie zastępczej: normy rodzinne, stawianie wymagań i granic, dyscyplina w opiece, konsekwencja czy kara; relacje z rodzicami naturalnymi - dzieci, rodzice zastępczy, rodzice naturalni w aspekcie psychologicznym i prawnym; wymagający okres dorastania - problemy, potrzeby nastolatków, zagrożenia substancje psychoaktywne, cyberprzestrzeń; rozwiązywanie konfliktów rodzinnych; emocje, trening komunikacji, kontrola złości, osłabianie zachowań agresywnych (w 2014 roku, wzięło w nim udział 9 rodzin zastępczych);
- spotkanie edukacyjno – szkoleniowe dla mieszkańców powiatu łęborskiego i funkcjonujących rodzin zastępczych pn. Rodzinne formy pieczy zastępczej (w dniach 8 listopada 2012 roku 19 września 2013 roku, wzięło w nim udział odpowiednio 41 i 40 osób);
- szkolenie w formie trzech czterogodzinnych spotkań warsztatowych nt. Komunikacji w rodzinie jako podstawy jej prawidłowego funkcjonowania (w 2012 roku, wzięło w nim udział 16 osób).

W ramach zajęć edukacyjnych i socjoterapeutycznych dla wychowanków pieczy zastępczej PCPR wdrażało Program Aktywności Lokalnej Pieczy Zastępczej w latach 2009 – 2013. Wzięło w nim udział łącznie 40 osób: dzieci i młodzież w pieczy zastępczej (rodzin zastępczych i placówki opiekuńczo – wychowawczej) oraz ich opiekunowie. Przedsięwzięcia, w których brali udział uczestnicy programu to:

- kursy komputerowe,
- kursy kulinarne – dietetyka i gotowanie,
- kursy kosmetyczne i masażu,
- kursy udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej,
- kursy prawa jazdy kat. B,
- kursy operatora wózków jezdniowych,
- kursy języka obcego, także w formie wyjazdowych, wakacyjnych obozów językowych w Niedzicy w Pieninach, Kazimierzu Dolnym, Świnoujściu i Podlesicach,
- dwudniowe, wyjazdowe warsztaty aktywizacji społeczno – zawodowej w Ustce, Jarosławcu i Łebie, podczas których prowadzono zajęcia interpersonalne, doradztwa

zawodowego, warsztaty psychologiczne, ruchu rozwijającego, zajęcia z zasad dobrego zachowania oraz zabiegi usprawniające – upiększające,

- uspołeczniające zajęcia grupy wsparcia: rajdy rowerowe, zajęcia z alpinistyki, wyjścia do kina, restauracji, jazda konna, spotkanie w Klubie AA „Odnova” w Lęborku, wyjazd na wizytę studyjną do Zakładu Odzieżowego „Wybrzeże”, Zakładu Przemysłu Cukierniczego „Bałtyk” i Telewizji „Vectra”.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku, corocznie od 2009 roku, organizowało także z okazji Dnia Rodzicielstwa Zastępczego, przypadającego na 30 maja, pikniki rodzin zastępczych. Jest to integracyjno – kulturalna impreza, w której biorą udział dzieci i młodzież z pieczy zastępczej (z rodzin zastępczych i placówki opiekuńczo – wychowawczej) oraz ich opiekunowie i otoczenie. Co roku spotkanie to odbywa się w plenerze, w tzw. „Uroczysku” Nadleśnictwa Lębork lub w Pałacu pod Bocianim Gniazdem w Runowie. Bierze w nim udział około 200 osób. Zabezpiecza się co roku różne formy aktywizacyjne, np. gry terenowe, pokazy wozów straży pożarnej, strzelnice z łuków, kuszy oraz broni ASG, zjazd motocyklistów, malowanie buziek, przejażdżki konne i bryczką, zjeżdżalnie dmuchane i trampoliny, grochówkę wojskową Ochotniczej Straży Pożarnej, watę cukrową i urozmaicony poczęstunek dla uczestników, konkursy wiedzy, sprawnościowe i karaoke. Były to przedsięwzięcia mające na celu wzajemne poznanie się, wzmocnienie i integrację środowiska rodzin zastępczych, przez wspólną zabawę i miłe spędzenie czasu w gronie rodzin pieczy zastępczej.

Uroczystościami o podobnym charakterze, organizowanym, także od 2009 roku, były Świąteczne Spotkania Rodzin Zastępczych. Co roku, w grudniu zapraszano dzieci z pieczy zastępczej wraz z rodzinami na wspólne kolędowanie rodzin, zabawę choinkową lub wigilię. Podczas tych spotkań odbywały się, w zależności od przyjętej formuły koncerty instrumentalno – wokalne artystów z Państwowej Szkoły Muzycznej w Lęborku, przedstawienia teatralne, wigilijny poczęstunek i przygotowywano paczki ze słodyczami dla dzieci, a także konkursy np. na najpiękniejsze świąteczne stroiki i ozdoby choinkowe. Miejscem spotkań były dotąd: siedziba Państwowej Szkoły Muzycznej w Lęborku, Gminny Ośrodek Kultury w Nowej Wsi Lęborskiej lub Centrum Kultury i Rekreacji „Fregata” w Lęborku. Na spotkania te także przybywa rokrocznie około 200 osób. Ponadto w 2016 roku zorganizowano pobyt i program edukacyjno – rekreacyjny pn. *Aktywny Rozwój* na placu zabaw Loopy's World w Gdańsku w dniu 17.12.2016 roku, dla 90 osób – dzieci, młodzieży i opiekunów zastępczych.

Ustawowym zadaniem organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jest także zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych. W tym zakresie od 2013 roku PCPR inicjowało systematyczne spotkania opiekunów zastępczych w ramach Grupy Wsparcia Pieczy Zastępczej. Od 21 czerwca 2013 roku odbywały się cyklicznie, raz w miesiącu, z pominięciem okresów wakacyjnych, spotkania chętnych osób, które mogą być członkami tej grupy, tj.: rodziców zastępczych, kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz osób usamodzielnianych opuszczającymi rodzinę lub instytucjonalną pieczę zastępczą. Działalność Grupy Wsparcia Pieczy Zastępczej ma na celu:

- wzajemne wspieranie się rodzin zastępczych m. in. poprzez kontakt z innymi rodzinami,
- poszerzanie wiedzy i doskonalenie umiejętności opiekuńczo - wychowawczych,
- pomoc opiekunom zastępczym w ich problemach związanych z opieką nad dziećmi,
- zintegrowanie środowiska rodzin zastępczych.

Opiekunowie zastępczy, którzy uczestniczyli w Grupie Wsparcia Pieczy Zastępczej, w dniu 20 marca 2015 roku założyli Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych i Adopcyjnych „Nasze Dzieci”, którego celem jest podejmowanie wszelkiego rodzaju zadań na rzecz dzieci, rodzin zastępczych i adopcyjnych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku, jako realizator zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, prowadziło dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, ich dzieci i umieszczonych w rodzinach zastępczych wsparcie psychologiczne, pedagogiczne i prawne, mające na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz pomoc w trudnych sytuacjach. Było one świadczone przez dwóch psychologów i pedagoga, z którymi zawarto umowy zlecenia oraz radcę prawnego zatrudnionego w jednostce. Osoby umawiali na spotkania koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, w terminach i częstotliwości według potrzeb zainteresowanych. W 2016 roku z poradnictwa psychologicznego korzystano łącznie 79 razy, łącznie 29 osób z 21 rodzin zastępczych, natomiast z poradnictwa i terapii pedagogicznej łącznie 82 razy, łącznie 26 osób z 14 rodzin zastępczych.

W stosunku do wszystkich dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej PCPR inicjowało i organizowało posiedzenia zespołów do spraw oceny ich sytuacji. Zgodnie z obowiązującą ustawą w tym zakresie, przedmiotowych ocen dokonuje się dla dzieci powyżej 3 roku życia nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a dla młodszych podopiecznych nie rzadziej niż co 3 miesiące. W powiecie lęborskim spotkania te organizowane były we współpracy z instytucjami

środowiska lokalnego, raz w miesiącu. Podczas nich analizowano sytuację rodzinną, materialną i mieszkaniową dziecka, stosowane metody pracy z dzieckiem i rodziną, w tym funkcjonowanie dziecka w rodzinie, placówce oświatowej, grupie rówieśniczej; monitorowano procedurę adopcyjną; oceniano stan zdrowia dziecka i analizowano jego potrzeby w tym zakresie. Na podstawie weryfikacji tych ważnych obszarów funkcjonowania dziecka w środowisku zastępczym dokonywano opiniowania zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej. W posiedzeniach tych, od września 2015 roku, uczestniczyli regularnie: właściwy wyznaczony koordynator, z którym współpracuje rodzina, psycholog i pedagog oraz zastępca kierownika odpowiedzialna za nadzór nad działalnością Zespołu ds. Pieczy Zastępczej. Ponadto, w zależności od możliwości, najczęściej w posiedzeniach brali udział: opiekunowie zastępczy, pracownicy socjalni lub asystenci rodziny pracujący z rodziną naturalną małoletniego, rodzice dziecka, jego pedagodzy szkolni, wychowawcy lub dyrektorzy z przedszkola, kuratorzy sądowi społeczni i zawodowi. Każdy z tych specjalistów przekazywał opinie i informacje dotyczące sytuacji dziecka.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej zapewnia także opiekę nad dziećmi, w przypadku, gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie mogą jej sprawować. W powiecie łęborskim w ostatnich dwóch latach, z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku, czterokrotnie wystąpiła taka konieczność. Troje dzieci było wówczas zabezpieczonych w rodzinach pomocowych, które to funkcje pełniły dwie rodziny zawodowe i jedna rodzina przysposabiająca.

Jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej, PCPR zgłaszało do ośrodków adopcyjnych informacje o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających. Wszystkie dzieci przebywające w pieczy zastępczej, których rodzice są pozbawieni władzy rodzicielskiej i sąd wyznaczył dla nich opiekę prawną, są zgłoszone do ośrodków adopcyjnych. Jednostka w tym zakresie współpracuje z Ośrodkiem Adopcyjnym Fundacji „Dla Rodziny” w Gdańsku. Na obecnie przebywających w rodzinach zastępczych w powiecie łęborskim 118 dzieci, 69 jest zgłoszonych do ośrodków adopcyjnych¹⁵. Nieliczne z nich jednak mogą zostać przysposobione. W większości przypadków, obecnie 81 dzieci, jest w rodzinach zastępczych spokrewnionych lub niezawodowych, gdzie istnieje pokrewieństwo opiekunów zastępczych z dzieckiem i gdzie opiekunowie ci oraz sami podopieczni nie wyrażają zgody na przysposobienie.

¹⁵ Stan na 31 grudnia 2016 roku.

Tym niemniej ilość dzieci, które zostały w ostatnich latach adoptowane, zachowuje tendencje wzrostowe, co przedstawiono w poniżej tabeli.

*Tabela 8. Ilość dzieci przysposobionych z terenu powiatu lęborskiego
w latach 2006 – 2016*

Ilość dzieci przysposobionych w latach								
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	3	1	3	5	3	7	14	3

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych źródłowych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku.

Ustawowym zadaniem PCPR jest także organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy. Z uzyskanych informacji od opiekunów zastępczych wynika, iż nie mają oni potrzeb i oczekiwań w tym zakresie dlatego jednostka nie pośredniczyła w wykonywaniu zadań wolontariuszy bezpośrednio na rzecz rodzin zastępczych. Rozpropagowywano informację na stronie internetowej podmiotu, o naborze takich osób, pozyskiwano natomiast pomoc wolontariuszy w organizowaniu i przeprowadzeniu spotkań integracyjnych, takich jak pikniki i świąteczne spotkania pieczy zastępczej. Indywidualne wsparcie wolontariuszy jest natomiast organizowane i zabezpieczane w ramach pomocy samych placówek edukacyjnych oraz centrum wolontariatu funkcjonującego w Lęborku. Dzieci i młodzież z rodzin zastępczych korzystają z niego na takich samych zasadach, jak wszyscy mieszkańcy.

Zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie lęborskim realizuje głównie Zespół ds. Pieczy Zastępczej i zatrudnieni w nim, pod nadzorem zastępcy kierownika PCPR, czterej koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej oraz na umowy cywilno - prawne psycholog i pedagog. Ścisłe współpracują w tym zakresie z Zespołem ds. Pieczy Instytucjonalnej i Świadczeń. Aby właściwie realizować wyznaczone cele organizacji, uczestniczą w szkoleniach podnoszących ich kwalifikacje.

W ostatnim 2016 roku były to np.:

- supervizja koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej – 4 os.,
- studia magisterskie uzupełniające w zakresie pracy socjalnej – 1 os.,
- szkolenie pracowników socjalnych przez Komendę Wojewódzką Policji w Gdańsku w zakresie sposobów postępowania w sytuacjach kryzysowych – 1 os.,
- spotkania konsultacyjno – szkoleniowe kadry kierowniczej PCPR/OPS/WPS PUW z terenu województwa pomorskiego – 2 os.,

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, współpracują ze wszystkimi funkcjonującymi 81 rodzinami zastępczymi, mają pod opieką łącznie 58 rodzin zastępczych¹⁶. Pracownicy ci realizują zadania zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹⁷. W tym celu pracują głównie w środowisku rodzin zastępczych. Wizyty w rodzinach, które są pod ich opieką odbywają się minimum 2/3 razy w miesiącu, ale tam, gdzie występują sytuacje trudne, wspierają rodzinę, okresowo nawet codziennie. Koordynator rodziny ma być w dobrym kontakcie zarówno z opiekunami zastępczymi, z wychowankami, ale także z ich najbliższym otoczeniem, np. przedstawicielami placówek oświatowych, sądu, ośrodków pomocy społecznej. Są to osoby, które najlepiej znają indywidualne sytuacje dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej.

3.4. Realizacja zadań PCPR na rzecz rodzinnych form pieczy zastępczej

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku realizuje na terenie powiatu lęborskiego, działania w zakresie wszystkich spraw dotyczących pieczy zastępczej, które nie są zastrzeżone na rzecz innych podmiotów. Odpowiedzialność ta jest przypisana pracownikom Zespołu ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń oraz bezpośrednio kierownikowi jednostki.

Zespół Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń przeprowadza postępowania dotyczące finansowania pobytu dzieci w pieczy zastępczej, usamodzielniania wychowanków, alimentacji oraz prowadzi obsługę informatyczną i sprawozdawczość rzeczowo – finansową pieczy zastępczej. Kierownik PCPR składa Zarządowi Powiatu coroczne sprawozdanie z działalności powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz przedstawia zestawienie potrzeb w zakresie systemu pieczy zastępczej. Wytaczał on także powództwa o zasądzenie świadczeń alimentacyjnych w przypadku dzieci przebywających w pieczy zastępczej po upływie roku od ich umieszczenia. W związku z obowiązywaniem przedmiotowego przepisu regulującego ten obowiązek od 2013 roku, poniżej przedstawia się skalę działań w tym zakresie w latach od 2013 do 2016.

Tabela 9. Powództwa o zasądzenie alimentów wobec dzieci przebywających w pieczy zastępczej na terenie powiatu lęborskiego, w latach 2013 – 2016

Wyszczególnienie	Rok			
	2013	2014	2015	2016
Ilość wytoczonych pozwów o alimenty	108	39	21	11
Ilość zasądzonych alimentów	83	29	16	6

Źródło: opracowanie własne, na podstawie dokumentów źródłowych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku.

¹⁶ Stan na 28 lutego 2017 roku.

¹⁷ Szerzej w rozdziale 2.4.2 niniejszej pracy.

Wysokość zasądzonych alimentów na dzieci w pieczy zastępczej w roku 2013 wynosiła od 50,00 do 200,00 zł, natomiast w latach 2014 – 2016 od 50,00 do 500,00 zł, na jedno dziecko od jednego rodzica.

Kierownik PCPR z upoważnienia starosty właściwego dla miejsca zamieszkania rodziny zastępczej udzielał dzieciom umieszczonym w rodzinach zastępczych, świadczenia na pokrycie kosztów ich utrzymania, w drodze decyzji administracyjnej w minimalnej ustawowej wysokości. Wszystkim dzieciom w rodzinach zastępczych przyznane było takie comiesięczne świadczenie, a w przypadku dzieci niepełnosprawnych, także dodatek z tytułu niepełnosprawności. Poniższa tabela przedstawia szczegółowy wykaz zrealizowanych w 2016 roku, łącznych wydatków na świadczenia i wynagrodzenia przyznane funkcjonującym rodzinom zastępczym z terenu powiatu łęborskiego.

Tabela 10. Wykaz świadczeń i wynagrodzeń powiatu łęborskiego zrealizowanych na rzecz rodzinnych form pieczy zastępczej w 2016 roku

POWIAT				
Świadczenia				
Lp.	Rodzaj świadczenia	Podstawa prawna (z ustawy)	Wysokość wydatków w zł	Informacje o świadczeniu
Rodzinna piecza zastępcza				
1.	świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka, z tego:			
1.1.	świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka	Art. 80	1.214.233,24	obligatoryjne a) nie mniej niż 660 zł m-c w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej b) nie mniej niż 1000 zł m-c w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka
1.2.	dodatek wychowawczy	Art. 80 ust. 1a	390.116,59	obligatoryjne 500 zł do 18 roku życia dziecka
1.3.	dodatek z tytułu niepełnosprawności dziecka	Art. 81 ust. 1	43.477,42	obligatoryjne nie niższy niż 200 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka
1.4.	dodatek z tytułu umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej zawodowej, na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach nieletnich	Art. 81 ust. 2	0,00	obligatoryjne nie niższy niż 200 zł miesięcznie na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka
1.5.	świadczenie jednorazowe na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka	Art. 83 ust. 1 pkt 2 lit. a	26.500,00	fakultatywne a) do 1500 zł na dziecko umieszczone w rodzinie zastępczej spokrewnionej, b) do 2200 zł na dziecko umieszczone w zawodowej i niezawodowej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka c)
1.6.	świadczenie jednorazowe lub okresowe na pokrycie wydatków związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki	Art. 83 ust. 1 pkt 2 lit. b	8.175,00	fakultatywne do 1000 zł jako świadczenie jednorazowe lub okresowe
1.7.	dofinansowanie do wypoczynku dziecka poza miejscem zamieszkania	Art. 83 ust. 1 pkt 1	11.150,00	fakultatywne do wypoczynku powyżej 7 dni do 1000 zł, dwa razy w roku

1.8.	środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego (dla rodziny zawodowej i niezawodowej)	Art. 83 ust. 2	0,00	fakultatywnie, obligatoryjnie w przypadku wskazanym w art. 83 ust. 3 w wysokości odpowiadającej wydatkom ponoszonym przez odpowiednio rodzinę zastępczą zawodową/rodzinny dom dziecka, na czynsz, opłaty z tytułu najmu, opłaty za energię elektryczną i ciepłą, wodę, gaz, odbiór nieczystości stałych i płynnych, dźwig osobowy, antenę zbiorczą, abonament telewizyjny i radiowy, usługi telekomunikacyjne oraz związanym z kosztami eksploatacji
1.9.	środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego (rodzinny dom dziecka)	Art. 84 pkt 1	13.316,04	
1.10.	świadczenie na pokrycie kosztów przeprowadzenia niezbędnego remontu (rodzina zastępcza zawodowa)	Art. 83 ust. 4	2.000,00	fakultatywnie dla rodziny zastępczej, w której umieszczono powyżej 4 dzieci lub osób które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej do 2000 zł, raz na 4 lata
1.11.	środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z remontem lub ze zmianą lokalu (rodzinny dom dziecka)	Art. 84 pkt 2	4.000,00	obligatoryjnie dla prowadzących rodzinne domy dziecka do 4000 zł, raz na 2 lata
1.12.	środki finansowe na pokrycie innych nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka oraz funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka	Art. 84 pkt 3	0,00	obligatoryjnie dla prowadzącego rodzinny dom dziecka do 1000 zł
Wynagrodzenia wraz z pochodnymi				
2.	Wynagrodzenia dla rodziny zastępczej i rodzinnego domu dziecka, z tego:			
2.1.	za pełnienie funkcji zawodowej rodziny zastępczej lub prowadzenie rodzinnego domu dziecka:	Art. 85 ust. 1, 2 i 4	284.985,46	obligatoryjnie nie niższe niż 2000 zł miesięcznie; Rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego przysługuje wynagrodzenie nie niższe niż 2600 zł miesięcznie
2.1.1	świadczenie za pełnienie funkcji rodziny pomocowej (dla rodziny zastępczej zawodowej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka)	Art. 85 ust. 6	264,00	obligatoryjnie nie niższe niż 20% otrzymywanego wynagrodzenia miesięcznie
2.2.	świadczenie za pełnienie funkcji rodziny pomocowej (dla rodziny zastępczej niezawodowej oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub rodziny przysposabiającej)	Art. 85 ust. 7	0,00	obligatoryjnie nie niższe niż 400 zł
2.3.	dodatek dla rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego, w której przebywa przez okres dłuższy niż 10 dni w miesiącu kalendarzowym więcej niż troje dzieci lub co najmniej jedno dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	Art. 85 ust. 5	9.063,00	Obligatoryjnie dla rodziny zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego w wysokości 20% otrzymywanego wynagrodzenia
3.	Wynagrodzenia dla osób pracujących w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka			
3.1.	Na wniosek rodziny zastępczej zawodowej lub niezawodowej			
3.1.1	w której przebywa więcej niż 3 dzieci (zatrudnienie osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki i przy pracach gospodarskich)	Art. 57 ust. 1	1.323,87	obligatoryjnie wysokość wynagrodzenia określana jest w umowie (godz./tydz.) - 4 dzieci - 4 godz. - od 5 do 6 dzieci - 6 godz. - powyżej 7 dzieci - 8 godz.

3.1.2	w szczególnie uzasadnionych przypadkach (zatrudnienie osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki i przy pracach gospodarskich)	Art.57 ust. 2	6.101,13	fakultatywnie wysokość wynagrodzenia określana jest w umowie
3.2.	Na wniosek prowadzącego rodzinny dom dziecka			
3.2.1	Osoba zajmująca się opieką lub wychowaniem dzieci	Art. 64 ust. 1	1.560,00	Obligatoryjnie w rodzinnym domu dziecka wysokość wynagrodzenia określana w umowie (godz./tydz.) - 4 dzieci – 4 godz. - od 5 do 6 dzieci – 6 godz. - powyżej 7 dzieci – 8 godz.
Pomoc dla osób usamodzielnianych				
4.	Pomoc dla osoby usamodzielnianej, z tego:	Art. 140 ust. 1	165.780,92	obligatoryjne, na wniosek osoby usamodzielnianej
4.1.	na kontynuowanie nauki	Art. 140 ust. 1 pkt 1 lit. a	120.777,59	nie mniej niż 500 zł miesięcznie
4.2.	na usamodzielnienie	Art. 140 ust. 1 pkt 1 lit. b	31.503,33	1. w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną – nie mniej niż 3.300 zł, jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej 3 lat; 2. w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-wychowawczą: a)nie mniej niż 6.600 zł - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat, b)nie mniej niż 3.300 zł - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat, c)nie mniej niż 1.650 zł - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż przez okres roku
4.3.	na zagospodarowanie	Art. 140 ust. 1 pkt 1 lit. c, art. 141-143 i 150	13.500,00	1. wypłacana jednorazowo, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26. roku życia, w wysokości nie niższej niż 1.500 zł, a w przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności w wysokości nie niższej niż 3.000 zł. 2. może być przyznana w formie rzeczowej
4.4.	w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych	Art.140 ust. 1 pkt 2 lit. a	0,00	obligatoryjne
4.5.	w uzyskaniu zatrudnienia	Art.140 ust. 1 pkt 2 lit. b	0,00	obligatoryjne

*od dnia 01 kwietnia 2016 roku obligatoryjne świadczenie dla rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych, zawodowych i RDD stanowi także dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego, w wysokości 500,00 zł na każde dziecko do ukończenia przez nie 18 roku życia (art. 80 ust. 1a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej)
Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych źródłowych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku.

Świadczenia obligatoryjne są na bieżąco finansowane przez powiat lęborski, natomiast świadczenia fakultatywne, ze względu na niższe możliwości finansowe, realizowane są na ograniczonym poziomie. Kwestię tę, obecnie reguluje uchwała Nr 97/2015 Zarządu Powiatu Lęborskiego z dnia 16 grudnia 2015 roku w sprawie zasad finansowania rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie lęborskim.

Pracownicy socjalni z Zespołu Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń udzielają wsparcia pełnoletnim wychowankom opuszczającym pieczę zastępczą. Przygotowują, we współpracy z tymi osobami i ich opiekunami, indywidualne programy usamodzielnienia.

Ilość podopiecznych usamodzielnianych, którzy kontynuowali naukę po osiągnięciu pełnoletności i odejściu z rodzin zastępczych oraz otrzymujących usamodzielnienie i pomoc na zagospodarowanie w ostatniej dekadzie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Wychowankowie usamodzielniani, otrzymujący pomoc na kontynuację nauki, usamodzielnienie i rzeczową na zagospodarowanie w latach 2006 – 2016

Wyszczególnienie		Rok										
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pomoc na kontynuację nauki	ilość osób	73	72	70	66	52	52	49	44	40	34	29
	łączna kwota	330.217	324.207	290.927	267.414	245.299	213.385	224.649	202.468	173.238	138.854	120.777
Pomoc na usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem	ilość osób	9	12	21	13	14	11	9	12	16	12	7
	łączna kwota	42.432	54.306	100.467	64.233	70.821	52.704	41.187	52.728	74.157	54.411	31.503
Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej	ilość osób	14	22	18	15	13	12	2	5	13	11	7
	łączna kwota	37.812	56.614	53.227	59.474	49.848	47.582	3.000	10.941	24.421	13.500	13.500

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych źródłowych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku.

W 2016 roku naukę kontynuowało 29 pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych. Obserwuje się tu od dekady stały systematyczny spadek, była to najmniejsza ilość osób w ostatniej dekadzie. Wszyscy otrzymywali comiesięczną pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki. Pomoc ta przysługuje wychowankom rodzin zastępczych, jeśli kontynuują naukę, do 25 roku życia. Pomoc ta przyznawana była w wysokości:

- dla 9 osób - na dotychczasowych zasadach tj. 30 % podstawy tj. po 516,00 zł,
- dla 20 osób - na zasadach wg ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tj. po 500,00 zł, łączne wydatki na ten cel w 2016 roku wyniosły 120.777,59 zł.

Jednorazową pomoc pieniężną na usamodzielnienie wypłacono w 2016 roku 7 osobom w łącznej kwocie 31.503,33 zł, także na zagospodarowanie w formie rzeczowej udzielono wsparcia 7 pełnoletnim wychowankom rodzin zastępczych w łącznej kwocie 13.500,00 zł.

Wspólnym przedsięwzięciem Zespołu ds. Pieczy Zastępczej i Zespołu ds. Pomocy Instytucjonalnej i Świadczeń jest opracowanie, we współpracy ze środowiskiem lokalnym, w celu zapewnienia kompleksowej opieki zastępczej, powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie lęborskim. W 2012 roku powstał Program na lata 2012 – 2014 (uchwała nr XVI/122/2012 Rady Powiatu Lęborskiego z dnia 30 marca 2012 roku), został on zmieniony i wydłużono termin jego realizacji na lata 2013 – 2015 (uchwała nr XXVIII/228/2013 Rady Powiatu Lęborskiego z dnia 24 maja 2013 roku). Następnie przyjęto do realizacji Program na lata 2016 – 2018 (uchwała nr XXVII/159/2016 Rady Powiatu Lęborskiego z dnia 6 października 2016 roku).

Niniejszy Program na lata od 2017 do 2019 roku oparty jest na diagnozie sytuacji pieczy zastępczej na terenie powiatu, z uwzględnieniem zwiększonego limitu rodzin zastępczych zawodowych, problemów, zasobów, potencjału i potrzeb lokalnego środowiska. Na ich podstawie wyznaczono cele, kierunki działań i zadania do realizacji w ramach Programu.

IV. CELE, KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA W RAMACH PROGRAMU

Celem głównym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej
na lata 2017 – 2019 jest:

**Funkcjonowanie optymalnego systemu pieczy zastępczej zapewniającego dzieciom
opiekę i wychowanie w pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej,
z ukierunkowaniem na jej formy rodzinne.**

4.1. Cele Programu

Opracowując i tworząc system opieki nad dzieckiem i rodziną szczególnie istotne jest włączenie wszystkich podmiotów działających w środowisku lokalnym wspierających i wspomagających dziecko i rodzinę, poprzez wcześniej ustalone cele, tj.:

1. Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej – w kontekście polepszania jakości opieki i wychowania oraz jako wzrost ilości miejsc w rodzinach zastępczych
2. Standaryzacja instytucjonalnej pieczy zastępczej
3. Poprawa funkcjonowania społecznego wychowanków opuszczających pieczę zastępczą
4. Integracja działań gmin i powiatu na rzecz rozwiązywania problemów społecznych w sposób umożliwiający uregulowanie sytuacji życiowej dziecka, w szczególności pozostanie dziecka lub jego powrót do rodziny biologicznej

4.2. Kierunki działań i zadania Programu

Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej – w kontekście polepszania jakości opieki i wychowania oraz jako wzrost ilości miejsc w rodzinach zastępczych	
Kierunki działań	Zadania
Wzrost świadomości społecznej w zakresie funkcjonowania pieczy zastępczej	Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego w środowisku oraz budowanie pozytywnego wizerunku rodzinnej pieczy zastępczej
Zapewnienie adekwatnej do potrzeb ilości miejsc w rodzinnych formach pieczy zastępczej	Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze oraz do prowadzenia rodzinnych domów dziecka Prowadzenie kwalifikacji i organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze, do prowadzenia RDD i placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego

	Optimalizacja warunków do tworzenia i prowadzenia rodzin zastępczych zawodowych, w szczególności specjalistycznych i rodzinnych domów dziecka
Poprawa funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej i przeciwdziałanie występowaniu sytuacjom kryzysowym w tych rodzinach	Tworzenie systemu wsparcia rodzin zastępczych
	Organizowanie szkoleń podnoszących kompetencje wychowawcze rodzin zastępczych i prowadzących RDD
	Zapewnienie specjalistycznego wsparcia rodzinom zastępczym i prowadzącym RDD, w szczególności psychologicznego, pedagogicznego, prawnego oraz terapeutycznego
	Pomoc rodzinom w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych
	Wsparcie rodzin przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej działających w Zespole ds. Pieczy Zastępczej – zachowanie ilości koordynatorów w ilości 4 etatów oraz zapewnienie poziomu zatrudnienia w jednostce, aby ilość rodzin objętych opieką jednego koordynatora wynosiła do 15 rodzin
	Zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań specjalistycznych, w tym lekarskich a także przeprowadzania diagnoz psychologiczno - pedagogicznych
	Umożliwianie dostępu do kultury, sportu i rekreacji wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej
Dążenie do powrotu dzieci przebywających w pieczy zastępczej do rodziców naturalnych, a gdy jest to niemożliwe, do przysposobienia dziecka lub stabilizacji jego sytuacji w pieczy zastępczej	Współpraca z asystentami rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy, pracownikami socjalnymi, kuratorami i innymi specjalistami na rzecz ustabilizowania sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej
	Umożliwianie, pomoc i zapewnienie warunków do kontaktów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi i osobami bliskimi (o ile sąd nie zdecydował inaczej)
Integracja i edukacja środowiska lokalnego pieczy zastępczej	Organizacja i prowadzenie przedsięwzięć grupowych integracyjnych dostępnych dla osób z pieczy zastępczej, w szczególności dzieci przebywających w rodzinach zastępczych i RDD ich opiekunów
	Prowadzenie grup wsparcia pieczy zastępczej
	Organizacja zajęć informacyjno – edukacyjnych dla osób sprawujących pieczę zastępczą
	Organizowanie dla rodzin zastępczych pomocy wolontariuszy
Standaryzacja instytucjonalnej pieczy zastępczej	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Zadania</i>
Zapewnianie dzieciom całodobowej opieki i wychowania w instytucjonalnej pieczy zastępczej	Funkcjonowanie i reorganizacja instytucjonalnej pieczy zastępczej w powiecie lęborskim
	Zapewnienie w funkcjonującej Placówce zaspakajania niezbędnych potrzeb dzieci, w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, społecznych i religijnych
Dążenie do osiągnięcia do dnia 31 grudnia 2020 roku standardów opieki i wychowania instytucjonalnej pieczy zastępczej	Podjęmowanie działań zmierzających zmian w funkcjonowaniu zapewnienia opieki i wychowania dla dzieci w ramach Placówki Opiekunczo – Wychowawczej w Lęborku. Ukierunkowanie na budowę lub pozyskanie obiektów przeznaczonych na dwie placówki po 14 wychowanków. Termin wskazany w obowiązującej ustawie na funkcjonowanie jedynie placówek 14 osobowych

	to 31.12.2020 roku. Rozwiązaniem tymczasowym jest także rozstrzygnięcie postanowienia Wojewody Pomorskiego z 16.12.2016 roku, na podstawie którego Placówka może prosperować w obecnej 30-osobowej formie. Dążenie do umieszczania i przebywania małoletnich w pieczy zastępczej instytucjonalnej tylko w uzasadnionych przypadkach, z uwzględnieniem wieku tych dzieci, tj. powyżej 7 roku życia (do 01.01.2017 roku) następnie powyżej 10 roku życia. Natomiast, do dnia 31.12.2019 roku dzieci, które przebywają w placówce muszą mieć skończone 7 lat, a od 1.01.2020 roku będą to mogli być tylko wychowankowie, którzy ukończyli 10 rok życia.
Poprawa funkcjonowania społecznego wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Zadania</i>
Poprawne funkcjonowanie w życiu społecznym wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	Wsparcie finansowe i rzeczowe osób usamodzielnianych
	Wspieranie osób usamodzielnianych w aktywnym uczestniczeniu w życiu społecznym, kontynuowaniu nauki i uzyskiwaniu kwalifikacji zawodowych
	Organizowanie wsparcia ukierunkowanego na podnoszenie ich kompetencji społecznych i zawodowych osób usamodzielnianych
	Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego dla osób usamodzielnianych, w szczególności socjalnego, psychologicznego, pedagogicznego i prawnego
	Wyrównywanie szans wchodzenia w dorosłe życie wychowanków opuszczających pieczę m.in. przez. wsparcie zabezpieczenie im warunków mieszkaniowych, w szczególności do ukończenia procesu usamodzielnienia
Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych osób usamodzielnianych opuszczających pieczę zastępczą	Organizacja zajęć informacyjno – edukacyjnych dla osób opuszczających pieczę zastępczą
	Organizowanie grup wsparcia dla dzieci i młodzieży z rodzin zastępczych
Integracja działań gmin i powiatu na rzecz rozwiązywania problemów społecznych w sposób umożliwiający uregulowanie sytuacji życiowej dziecka, w szczególności jego powrót do rodziny biologicznej, przebywanie w pieczy zastępczej oraz usamodzielniania wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Zadania</i>
Współpraca instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny w powiecie łęborskim	Organizacja udziału przedstawicieli instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny w powiecie łęborskim, w szczególności ośrodków pomocy społecznej, powiatowego centrum pomocy rodzinie, placówek oświatowych i sądu rodzinnego, w ocenach sytuacji dziecka i zasadności jego dalszego pobytu w pieczy zastępczej
	Stała, bieżąca współpraca koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, asystentów rodziny i pracowników socjalnych z opiekunami zastępczymi
	Organizowanie i udział w szkoleniach, spotkaniach edukacyjnych i konferencjach w zakresie funkcjonowania pieczy zastępczej przez przedstawicieli instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny

V. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i limitowania rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie. Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej, informacji gmin na temat zagrożeń w środowiskach rodzin biologicznych, uwzględniając realne możliwości finansowe powiatu, ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2017–2019, jak w poniższej tabeli.

Tabela 12. Limit rodzin zastępczych zawodowych w powiecie lęborskim

rok	Planowany limit rodzin zastępczych zawodowych, w tym rodzinnych domów dziecka
2017	11
2018	12
2019	12

VI. ŹRÓDŁA I ZASADY FINANSOWANIA

Źródłem finansowania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej będą:

- budżet powiatu lęborskiego (zgodnie z art. 191 i 196 ustawy);
- budżet państwa (zgodnie z art. 197 ustawy);
- budżety samorządów gminnych (zgodnie z art. 191 ust. 9 i 10 ustawy);
- budżety innych powiatów (zgodnie z art. 191 i 196 ustawy);
- odpłatności rodziców biologicznych i osób zobowiązanych (zgodnie z art. 193 ustawy);
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz Unii Europejskiej (zgodnie z art. 197 ustawy).

Zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej:

Powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi:

1. wydatki na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
2. średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym
3. wydatki na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Powiat, na terenie którego funkcjonują mogące przyjąć dziecko, rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka lub placówka opiekuńczo - wychowawcza, zawiera z powiatem, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, porozumienie w sprawie przyjęcia dziecka oraz warunków jego pobytu i wysokości wydatków na jego opiekę i wychowanie.

Zasady współfinansowania przez gminy pobytu dziecka w pieczy zastępczej:

W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka — w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka — w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka — w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Do wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej zalicza się:

- świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka;
- dodatek do świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka;
- dofinansowanie do wypoczynku dziecka;
- świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka;
- świadczenie przyznane w związku z wystąpieniem zdarzenia losowego lub innego zdarzenia mającego wpływ na jakość sprawowanej opieki;
- środki finansowe na pokrycie nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka w rodzinnym domu dziecka lub funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka;
- środki finansowe na pomoc na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie;
- środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, w którym zamieszkuje rodzina zastępcza zawodowa, rodzina zastępcza niezawodowa lub w którym jest prowadzony rodzinny dom dziecka,

oraz środki finansowe związane ze zmianą tego lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego;

- świadczenie związane z remontem lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, w którym zamieszkuje rodzina zastępcza zawodowa lub jest prowadzony rodzinny dom dziecka;
- wynagrodzenie wraz z pochodnymi od wynagrodzenia dla zawodowej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka i osób zatrudnionych w rodzinie zastępczej oraz rodzinnym domu dziecka lub zajmujących się opieką i wychowaniem w rodzinnym domu dziecka;
- świadczenia dla rodziny pomocowej.

W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo - terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 50% w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej;

średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – wychowawczej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.

Średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo – wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo – terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym stanowi kwota rocznych wydatków przeznaczonych na działalność tej placówki lub ośrodka wynikająca z utrzymania dzieci z poprzedniego roku kalendarzowego, bez wydatków inwestycyjnych, powiększona o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej na dany rok kalendarzowy, podzielona przez liczbę miejsc w placówce lub ośrodku, ustaloną jako sumę rzeczywistej liczby dzieci w poszczególnych miesiącach poprzedniego roku kalendarzowego. Ustalając średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka, o których wyżej mowa uwzględnia się odpowiednio wydatki przeznaczone na działalność centrum administracyjnego.

Odpłatność osób zobowiązanych za pobyt dzieci w pieczy zastępczej:

Osoby zobowiązane do odpłatności za pobyt dzieci w pieczy zastępczej to - rodzice biologiczni dziecka przebywającego w pieczy zastępczej lub rodzice osoby pełnoletniej, w tym również pozbawieni władzy rodzicielskiej lub których władza rodzicielska została ograniczona lub zawieszona.

Za pobyt dziecka w pieczy zastępczej osoby zobowiązane ponoszą miesięczną opłatę w wysokości:

1. przyznanych świadczeń oraz dodatków - w przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej spokrewnionej, rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej lub rodzinnym domu dziecka;
2. średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym – w przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym

Za ponoszenie opłaty, o której wyżej mowa, rodzice odpowiadają solidarnie. W przypadku braku możliwości uzyskania od rodziców całości lub części opłaty, opłatę, ponoszą osoby dysponujące dochodem dziecka, w wysokości nie wyższej niż 50% kwoty tego dochodu. W przypadku powstania zaległości z tytułu nieponoszenia opłaty, za okres dłuższy niż 12 miesięcy wójt albo starosta przekazuje do biura informacji gospodarczej informację gospodarczą o powstaniu tej zaległości.

VII. ADRESACI PROGRAMU

Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Lęborskim w latach 2017-2019 skierowany jest do:

- dzieci przebywające w pieczy zastępczej i osoby usamodzielniane;
- rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe oraz pomocowe;
- osoby prowadzące rodzinne domy dziecka;
- rodzice naturalni dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i rodzinnego domu dziecka.

VIII. REALIZATORZY PROGRAMU

Koordynatorem realizacji Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku, przy współpracy:

- rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- placówek opiekuńczo – wychowawczych;
- ośrodków pomocy społecznej;
- sądu i policji;
- organizacji pozarządowych, kościołów i związków wyznaniowych.

IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Monitoring i ewaluacja będą polegały na zbieraniu i weryfikacji danych dotyczących zrealizowanych zadań w ramach Programu od podmiotów zaangażowanych w realizację, przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lęborku.

Ewaluacja Programu ma na celu stwierdzenie:

- Czy program stwarza możliwości postępu w zakresie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej ?
- Czy system pieczy zastępczej w powiecie lęborskim funkcjonuje z uwzględnieniem prymatu jej form rodzinnych nad instytucjonalnymi?
- Które metody pracy dały oczekiwane rezultaty, a które należy zmienić?
- Czy współpraca pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej (asystentami rodziny) a koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej stwarza optymalne warunki dążące do realizacji celów pieczy zastępczej, tj. dążenia do powrotu dziecka do rodziny naturalnej, a gdy jest to niemożliwe do przysposobienia dziecka lub ustabilizowania jego sytuacji życiowej w środowisku zastępczym?

Podstawę ewaluacji stanowią:

- informacje od opiekunów i rodziców zastępczych;
- wypowiedzi i oświadczenia wydawane przez adresatów i partnerów Programu;
- plany pomocy dziecku, okresowe oceny sytuacji dziecka i oceny rodzin zastępczych;
- indywidualne programy usamodzielnienia.

Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie będzie raz w roku przedkładał Radzie Powiatu Lęborskiego sprawozdanie merytoryczne i finansowe z realizacji Programu, będące integralną częścią sprawozdania z działalności jednostki.